

Mr Miroslav Colić

Fakultet za kulturu i medije, Beograd

Primljeno 01.08.2009.

MODELI PRAVNE REGULATIVE TELEVIZIJSKOG EMITOVANJA U SJEDINJENIM AMERIČKIM DRŽAVAMA

Ovaj rad se bavi analizom primene zakonske regulative na radio-difuzni sistem Sjedinjenih Američkih Država, s posebnim osvrtom na proces koji je frekventni spektar, uz pomoć pravnih regulativa, sve više stavljao u službu komercijalnih interesa a ne nekog na drugi način koncipiranog javnog dobra. Hipotezu da državno zakonodavstvo u SAD medijski promovise i štiti samo određene, a ne i zajedničke interese građana, dokazuje komparativna analiza prvobitno donetih i nedavno donetih zakonskih akata. Zakon o komunikacijama iz 1934. godine (kojim je uspostavljeno javno a ne privatno vlasništvo nad radio talasima) i Zakon o javnom emitovanju iz 1967. godine (kojim se podstiče proizvodnja nekomercijalnog programa, naročito dečjeg, i osniva PBC, Korporacija za javno emitovanje), definisali su televiziju kao medij u službi javnog interesa i u funkciji razvoja američke demokratije, dok nedavno donete zakonske regulative (kao što su Zakon o telekomunikacijama iz 1996. godine i uredbe Federalne komisije za komunikacije iz 2003. godine kao i njene najnovije inicijative), po mišljenju naučnika i istraživača medija koji su predstavljeni u ovom radu, televiziju pretvaraju u instrument za uspostavljanje vladavine komercijalnih interesa. Kroz američku istoriju, takoreći u svim oblastima života, prvobitne definicije zajedničkog dobra su preinačavane i, donošenjem određenih zakonskih mera, postepeno sužavane na zaštitu samo određenih interesa (politike i kapitala), a ne zajedničkih interesa svih građana Amerike. Ključni momenat za razumevanje ovakve razvojne paradigme bio je trenutak kada je tekst iz Deklaracije o nezavisnosti (1776), koji govori o pravima svih ljudi na „život, slobodu i ostvarenje sreće“ u Ustavu SAD iz 1789. godine promenjen tako što je fraza o pravu na „ostvarenje sreće“ preinačena u pravo na „imovinu“. Decenijama su institucije sistema SAD sistematski radile na tome da se u praksi, putem legislativnih mera, realizuje ideologija svođenja pojma sreće na

sticanje i zaštitu privatne imovine, odnosno na teleologiju vlasništva. Preispitivanje legislativnih mera koje kanališu akciju je ključno.

Ključne reči: TV emitovanje, zakonodavstvo, deregulacija, javni interesi, korporativni interesi

Uvod

Normativna regulativa u oblasti komunikacija i propagande u SAD zasnovana je na liberalnom modelu. Temelji se na Prvom amandmanu Ustava SAD koji ističe da „Kongres ne može doneti bilo kakav zakon koji ograničava slobodu govora ili štampe“. Kreator Deklaracije o nezavisnosti, Tomas Džeferson (Thomas Jefferson) je izjavio: „kada bih morao odlučiti da izaberem vladu bez novina, ili novine bez vlade, ne bih ni časa oklevao da izaberem novine!“ Sloboda štampe kao određenije formulisan pojam, prvi put se javlja u američkoj Povelji o pravima države Virđinija, gde joj je dato značajno mesto u okviru prava i sloboda čoveka. Ova odredba, na žalost, usled protivljenja konzervativaca, nije našla mesto i u američkom ustavu iz 1787. godine, ali je pridodana u vidu Prvog amandmana¹ 1791. godine.

Duga i mukotrpa borba za „slobodu štampe“ najpre je zapodenuta u Britaniji, odakle se brzo proširila na Ameriku. Ona je započela s engleskom revolucijom, koja je na trenutak preokrenula i razorila stare navike i način života i proizvela *Areopagitiku*² Džona Miltona (John Milton, 1608-1674), *Milosrdnog Samarićanina*³ Vilijema Volvina (William Walwyn, 1600-1681) i desetine drugih značajnih spisa u odbranu slobode štampe (Kin 1995:16). Političku živost i intelektualnu prodornost podsticao je priliv relativno jeftinih i prenošljivih štamparskih mašina, kao i pojava i levelerskih pisaca⁴ i putujućih knjižara. To je bilo vreme kada je

¹ Interesantno je da Sjedinjene Države nemaju zakon o javnom informisanju, već sveukupnu regulativu i praksu temelje na ovoj odredbi. (prim.aut.)

² *Areopagitica: A speech of Mr John Milton for the liberty of unlicensed printing to the Parliament of England*, 1644.

³ *The Compassionate Samaritan*, 1644.

⁴ Leveleri su bili „borci za jednakost“, pripadnici demokratske partije u Engleskoj osnovane za vreme buržoaske revolucije u XVII veku, koji su zahtevali sveopšte izborno pravo, jednakost svih pred zakonom, versku slobodu, vraćanje seljacima oduzetih delova

štampa još uvek bila u službi informisanja „malog“ čoveka, a ne kapitalistička industrija.

Od engleske revolucije pa nadalje, zalaganje za „slobodu štampe“ jedan je od bitnih aspekata svake moderne demokratske revolucije. Obrazovana građanska javnost bila je odlučna u nameri da pokrene revoluciju za okončavanje vladavine sistema koji svoje podanike drži u stanju neznanja i neobaveštenosti o događajima u svetu. Ovu javnost činile su grupe ljudi koje su, baveći se naukom, književnošću, umetnošću i religijom, došle u sukob s koncentrisanom i neodgovornom vlašću države, kao i korporativnom praksom i povlasticama elita koje je ta vlast štitila. Takve grupe sačinjavali su knjižari, novinari, učitelji i drugi koji su želeli promenu, koju najčešće nisu zamišljali kao puku promenu načina na koji se vlast vrši u okviru postojećeg državnog aparata, nego kao stvaranje jednog drugačijeg niza političkih aranžmana. U tom smislu, oni su organizovali neophodne klubove gde se čita i raspravlja, gde se razvija „javno mnjenje“ o političkim pitanjima i usmerava ka razotkrivanju i kritici skrivenih i proizvoljnih postupaka države.

Zagovornici slobode štampe posmatrali su svet kroz prizmu javnosti i javnog dobra. S ozbiljnošću su govorili o javnom dobru i nisu se pouzdavali u uskogrudi individualizam samo ličnog profita i uspeha na tržištu. Agitovali su za ono što su Amerikanci nazvali „demokratskim republikanizmom“ (Kin, 1995:28). Slobodnu štampu su smatrali neizostavnim sastojkom politike, koju su videli kao nesigurnu ravnotežu između vladalaca i onih kojima se vlada. Po učenjima demokratskog republikanizma, zadatak vladalaca je da služe *res publica*, odnosno opštem dobru. Oni kojima se vlada, sa svoje strane, dužni su da drže vladaoce na oku i sprečavaju ih u pokušajima da zloupotrebe vlast, izneveravajući duh zajednice.

Do sredine XIX veka, i u Americi i u Britaniji, „sloboda štampe“ je delovala kao smela utopijska ideja koja je pomagala da se vladajućim klasama utera strah u kosti. Ona je skrenula pažnju na državno ograničavanje slobode izražavanja, podstakla borbu za građanska prava i političku demokratiju i upoznala čitalačku javnost sa životno značajnim temama,

zemlje, ukidanje trgovačkih i privrednih monopola, oslobođenje iz zatvora dužnika koji nisu mogli da plate porez. Leveleri su 15. XI 1647. godine, podigli u vojsci ustanak koji je Kromvel ugušio, a iščezli su sredinom XVII v. (prim.aut.)

kao što su ustavna reforma, potreba za predstavničkim ustanovama, te potčinjenost žena, robova i drugih (Kin, 1995:29).

Prvi branioci slobode štampe većinom su dobro shvatili da su građani slobodni u onoj meri u kojoj mogu da utiču na društvo i svoje inicijative sprovedu u delo. Da bi postala delotvorna, inicijativa iziskuje neograničeni pristup sredstvima kojima se vlastito mišljenje može saopštiti. Međutim, u spisima zagovornika slobode štampe obično nije bilo mesta za problem kako „medijske predstavnike“ učiniti odgovornima svojoj čita-lačkoj i slušalačkoj javnosti (Kin, 1995:39).

Ranomoderni ideal slobodne štampe nastajao je u vreme prevlasti malih preduzeća i rasprostranjenog uverenja da je decentralizovana tržišna utakmica delotvorni protivotrov za politički despotizam. Stoga ne treba da iznenađuje što je etos tržišne utakmice uticao na republikansko za-laganje za slobodu štampe. Privatno vlasništvo nad sredstvima komunikacije najčešće se smatralo ključnim sastojkom slobode komuniciranja, a na tržište se gledalo kao na nevidljivo, nepristrasno i bezopasno oruđe slobodnog kruženja javnih mnjenja. O prisnoj vezi između privatne svojine i slobode izražavanja, govori i čuveni traktat *O slobodi govor*⁵ Džona Trenčarda (John Trenchard, 1662-1723). U traktatu se navodi sledeće: „nema mudrosti bez slobode misli, a javne slobode nema bez slobode go-vora: ona je pravo svakog čoveka, dokle god ne povređuje i ne ometa pravo drugoga; to je jedina kočnica koja sme da ga obuzdava, jedina grani-ca za koju sme da zna. Ta sveta povlastica je toliko presudna za slobodnu vladavinu da sigurnost vlasništva i sloboda govora uvek idu zajedno“.⁶ Takvo se stanovište, očigledno, suviše pouzdavalo u mogućnost tržišne utakmice da građanima obezbedi sveopšti pristup medijima javnog ko-municiranja, previđajući načine na koje komunikaciona tržišta ograniča-vaju slobodu štampe.

Dakle, posle mita o pravu svih ljudi na slobodu koju su američki ro-bovlasnici proklamovali u Deklaraciji o nezavisnosti, Prvi amandman Ustava doveo je u Sjedinjenim Američkim Državama do stvaranja dodatnog mita o slobodi štampe, koji je i danas još uvek veoma snažan. Po definiciji, primarni cilj slobode štampe je da ostvari u društvu i za društvo pouzdan javni prostor i da obezbedi njegovo dobro funkcionisanje. Sa-

⁵ *On Freedom of Speech*, 1720.

⁶ *Cato's Letters, or Essays on Liberty, Civil and Religious, And other important Subjects*, treće dopunjeno izdanje (London, 1733), vol.1, str. 96.

mim tim, sloboda štampe dobija legitimitet kao javna funkcija koja će se suprotstavljati svim zloupotrebama vlasti. Međutim, u svojim mnogobrojnim studijama, profesor teorije medija na Univerzitetu Illinois, Robert Makčesni (Robert W. McChesney) ukazuje na činjenicu da je najveći deo „ekspanzije“ američkog Prvog amandmana proteklih generacija služio da zaštiti komercijalni govor i profilerske aktivnosti koje je vlada regulisala, i zbog toga, on zahteva da se konačno uvede porez na reklame.⁷ S tim u vezi, nekadašnji predsednik PBS i NBC NEWS, Lorens K. Grosman (Lawrence K. Grossman) ističe da američka nacija ima prava na pristojnu zaradu od javne svojine - frekvencija koje je besplatno ustupila komunikacionim kompanijama.⁸ Grosman predlaže da se potencijalni prihod iskoristi za subvencioniranje medijskih programa od opšteg interesa, koje su potisnuli tragači za sportom i zabavom.

Korporacije su okrenule Prvi amandman u svoju korist, s obzirom da je ustavna zabrana ometanja slobode govora upućena samo vlasti, federalnoj ili saveznom državama, ali ne i korporacijama i korporativnoj moći. Tako se na mestu pojedinca čija se sloboda govora i delanja štiti danas, nalaze korporativni akteri koji raspolažu ogromnom moći u oblasti informisanja.

Modeli regulative

Sjedinjene Američke Države jesu zemlja sa najrazvijenijim televizijskim sistemom u svetu koji sačinjavaju četiri velike mreže (NBC, CBS, ABC i FOX) sa osamsto pridruženih stanica, i oko četrsto alternativnih, nezavisnih stanica.

Televizijsko emitovanje u SAD podrazumeva proizvodnu aktivnost koja je profilisana setom pravnih normi koje donose sledeća regulatorna tela: Federalna komisija za komunikacije, Kongres i Predsednik Sjedinjenih Američkih Država.

⁷ McChesney, Robert W. (2001): *Rich Media, Poor Democracy. Communication Politics in Dubious Times*, The New Press, Chicago, p. 48.

⁸ Vidi: Lawrence K. Grossman, "These Airwaves are Public Property", *International Herald Tribune*, 24. avgust 1995. Lorens K. Grosman bio je predsednik PBS u periodu od 1976. do 1984. godine i predsednik NBC NEWS u periodu od 1984. do 1988. godine (prim.aut.)

Da bismo predstavili načine funkcionisanja pomenutih legislativnih tela, neophodno je najpre razmotriti odredbe i ukazati na pravno dejstvo ključnog zakonodavnog akta za oblast komunikacija - Zakon o komunikacijama iz 1934. godine.

Zakon o komunikacijama iz 1934. godine

Zakon o komunikacijama iz 1934. godine (*Communications Act of 1934*) je prvi američki zakonodavni akt koji je objedinio odredbe o žičnoj i bežičnoj transmisiji. Baziran na Radio Aktu iz 1927. godine (*Radio Act of 1927*) i često dopunjavan amandmanima, ovaj zakon više od šest decenija egzistira kao osnova regulative *televizijskog emitovanja*⁹ u SAD. Zakonom je osnovana Federalna komisija za komunikacije (*Federal Communications Commission - FCC*) koja ima ovlašćenja da definiše, utvrđuje i primenjuje odredbe vezane za sistem radio-difuzije. Stoga se u Naslovu I ovoga zakona navodi sledeće: „U svrhu regulisanja međudržavne i međunarodne komunikacije, kako bi se, koliko je to moguće, svim stanovnicima Sjedinjenih Država, učinio dostupnim, brz, efikasan žičani i radio komunikacioni servis, pod odgovarajućim uslovima i po razumnim cenama, u svrhu jačanja narodne odbrane, u svrhu promovisanja sigurnosti života i imovine a upotrebom žičane i radio komunikacije (...) ovim se osniva komisija koja će se zvati Federalna komisija za komunikacije, koja će (...) izvršavati i sprovoditi u delo odredbe ovog akta“ (Smit, 2003:49).

Zakon o komunikacijama iz 1934. godine (u daljem tekstu: Zakon o komunikacijama) sastoji se od sedam naslovljenih celina (*Titles*). Prva celina (*Title I - Purposes of Act, Creation of Federal Communications Commission*) definiše svrhu zakona i odnosi se na funkcionisanje Federalne komisije za komunikacije (u daljem tekstu: Komisija), njenu organizacionu strukturu, ingerencije i politiku delovanja. Druga celina (*Title II - Common Carrier Regulation*) odnosi se na regulativu telefonskog i tele-

⁹ a) U programskom smislu prikazivanje televizijskih emisija u skladu sa programom, odnosno planom emitovanja, koji se koordinira u režiji dnevnog programa.

b) U tehničkom smislu odašiljanje signala slike i zvuka iz *televizijske stanice* prema korisnicima, putem odgovarajućih elektromagnetnih talasa određene frekvencije (preko predajnika), ili posredstvom koaksijalnog, odnosno optičkog kabla. Bidi: *Leksikon filmskih i televizijskih pojmova 2*, FDU, str. 55, 1997. Beograd.

grafskog saobraćaja. Treća celina (*Title III - Provisions Relating to Radio*) suštinski rešava pitanja radio-difuzije, kao što su: pitanja o izdavanju licenci, upotrebi odredbi koje se odnose na nekomercijalne stanice, i korišćenju radio komunikacije na prekookeanskim brodovima i drugim plovnim objektima. Četvrta celina (*Title IV - Procedural and Administrative Provisions*) bavi se proceduralnim i administrativnim pitanjima. Peta celina (*Title V - Penal Provisions – Forfeitures*) propisuje kaznene mere ukoliko se prekrši zakon ili odredbe Komisije. Šesta celina (*Title VI - Cable Communications*) odnosi se na regulativu kablovskog sistema. Zakon o komunikacijama je dopunjen ovom celinom 1984. godine. Iste godine, Kongres je usvojio sveobuhvatni Zakon o kablovskom sistemu (*Cable Communications Policy Act*). Sedma celina (*Title VII - Miscellaneous Provisions*) odnosi se na odredbe koje se primenjuju ukoliko dođe do zloupotrebe frekvencija koje je Predsednik SAD dodelio u slučaju rata i nacionalne opasnosti (Smit, 2003:50).

Zakon o komunikacijama uspostavlja šest ključnih propisa i to: javno vlasništvo nad radio talasima, konstituisanje Federalne komisije za komunikacije, izdavanje licenci za emitovanje programa, utvrđivanje procedure za donošenje regulatornih odredbi i proglašenja, zabranu cenzure Tv programa (Komisija ima ovlašćenje da reaguje isključivo nakon emitovanja nepristojnog i skarednog materijala koji ne uživa nikakvu zaštitu po Prvom amandmanu Ustava SAD) i upotrebu radio talasa u toku izbornih kampanja (Ibid.).

Amandmani na Zakon o komunikacijama jesu takođe doneli značajne odredbe za razvoj javnog emitovanja (*public broadcasting*). Kongres je 1967. godine doneo Zakon o javnom emitovanju (*Public Broadcasting Act*) kojim se pospešuje proizvodnja nekomercijalnog, naročito dečjeg programa, i osnovao Korporaciju za javno emitovanje (*Corporation for Public Broadcasting*). Kongres je pet godina ranije, usvojio Akt (*Educational Television Facilities Act*) koji se odnosi na obezbeđivanje sredstava za izgradnju televizijskih stanica koje u skladu sa svojom programskom politikom proizvode i emituju edukativni, dakle, obrazovno-vaspitni program. Tv stanice koje emituju edukativni program finansiraju se na različite načine, uglavnom od subvencija državnih organa ili privrednih udruženja. Tako, npr. Nacionalna edukativna televizija (*National Educational Television - NET*) ostvaruje svoj rad zahvaljujući sredstvima koja najvećim delom dobija od Fordove fondacije (Smit 2003:51-52). Godine 1962. usvojen je još jedan amandman koji je bio značajan za razvoj tele-

vizije a odnosio se na upotrebu televizijskih prijemnika. Komisija je zahtevala da svi Tv prijemnici koji se prodaju na teritoriji SAD moraju biti opremljeni za prijem kako VHF¹⁰ tako i UHF¹¹ televizijskih kanala. Ovaj amandman je bio značajan za razvoj UHF. Godine 1981. Kongres je usvojio amandman kojim se produžava trajanje licence za emitovanje i to sa tri na pet godina za televizijske stanice i na sedam godina za radio stanice. Međutim, Zakon o telekomunikacijama iz 1996. godine je trajanje licence, i za radio i za Tv stanice, produžio na period od osam godina. Kada je reč o upravnom odboru Komisije, Amandman iz 1982. godine redukovao je broj načelnika Komisije sa sedam na pet članova (Ibid.).

Zakon iz 1934. godine uspostavio je javno vlasništvo nad radio talasima i dao ovlašćenja federalnoj vladi da nadgleda upotrebu frekventnog spektra. Iz tog razloga, odluke o uspostavljanju i implementiranju regulatornih odredbi donose: Federalna komisija za komunikacije, Kongres (skupština) i Predsednik Sjedinjenih Američkih Država.

Federalna komisija za komunikacije

Zakonom o komunikacijama iz 1934. godine, osnovana je Federalna komisija za komunikacije (Federal Communications Commission) koja ima nadležnost da kontroliše upotrebu frekventnog spektruma kao javnog vlasništva, kao i da donosi odluke o uspostavljanju i implementiranju regulatorne politike. Dakle, Komisija, kao regulatorna agencija, uspostavlja i sprovodi odredbe koje su neophodne za funkcionisanje radio-difuznog sistema u Sjedinjenim Državama.

Kongres Sjedinjenih Država ima apsolutni autoritet nad Komisijom. Usvajanjem novih amandmana na Zakon o komunikacijama, Kongres utiče na rad Komisije, tako što joj ograničava ili ukida postojeće, a dodeljuje nove zadatke. Takođe, donošenjem novog zakonskog akta, Kongres uspostavlja i nove nadležnosti i obaveze agencije. Tako je, na primer, Zakon o kablovskom sistemu iz 1994. godine (*Cable Act of 1994*) doneo nove instrukcije o budućem delovanju Komisije, naročito kada je reč o kontroli tarifiranja lokalnih kablovskih sistema (Krič, 2004:43-44).

Upravni odbor agencije čine *načelnici (commissioners)* koje postavlja Predsednik Sjedinjenih Država a njihovo naimenovanje potvrđuje Se-

¹⁰ Very high frequency (30 Mhz - 300 Mhz)

¹¹ Ultra high frequency (300 Mhz - 3 Ghz)

nat. Komisija trenutno ima pet načelnika koji imaju mandat u trajanju od pet godina ali se često dešava da budu i reizabrani. Na primer, načelnik Džejms Kulio (James Quello) je bio na dužnosti od 1974. do 1997. godine.¹² Upraznjene pozicije u agenciji namenjene su kandidatima Demokratske ili Republikanske partije. Postoji uslov da najviše tri načelnika Komisije mogu pripadati istoj partiji (Smit, 2003:52).

U toku svog četvorogodišnjeg mandata a u skladu sa svojim ovlašćenjima, predsednik SAD može da izvrši višestruko imenovanje načelnika. Predsednik imenuje jednog od pet načelnika za predsedavajućeg Komisije. Takođe, Senat Sjedinjenih Država učestvuje u ovom postupku, tako što senatori predlažu svoje kandidate za upražnjena mesta u odboru Komisije.

Kada predsednik SAD oglasi svoje predloge, tada Komitet Senata zaseda i otvara raspravu tokom koje senatori razmatraju i preispituju izlaganja predloženih kandidata ali i argumente senatora koji učestvuju u ovom postupku. Najzad, Komitet glasa za ili protiv predloga predsednika, odnosno donosi odluku koju prosleđuje Senatu na usvajanje.

Kako zakon dozvoljava potpisivanje ugovora o radu na ograničeni vremenski period, tako je sasvim moguće da određeni načelnik bude angažovan i na period od, npr. tri godine, a da bi se zaokružio propisani mandat od pet godina, predsednik SAD imenuje zamenu koja će obavljati pomenutu funkciju za naredne dve godine. Po isteku ovog vremenskog perioda, predsednik može da ovom načelniku poveri novi mandat ili pak da odredi novog kandidata za funkciju u upravnom odboru agencije.

U skladu sa svojim nadležnostima, načelnici određuju svoje najbliže saradnike, sekretare, administratore, pravne savetnike, savetnike za ekonomska pitanja, stručnjake za oblast telekomunikacija i medija i sl. Načelniku koji predsedava Komisijom pomaže veliki broj saradnika u obavljanju ove odgovorne funkcije. Predsedavajući zastupa Komisiju pred Kongresom i ostalim izvršnim i zakonodavnim telima. U slučaju da predsedavajući podnese ostavku, njegovu funkciju privremeno preuzima jedan od preostala četiri načelnika, sve do ponovnog izbora predsedavajućeg na zakonski određen vremenski period (Smit, 2003:53).

U skladu sa odredbama Zakona o komunikacijama, Komisija je dužna da zaseda najmanje jednom mesečno u svom sedištu u Vašingtonu,

¹² FCC Commissioner to step down”, *Chicago Tribune*, 1. januar 1997.

međutim, agencija to čini jednom nedeljno što predstavlja već ustaljenu praksu. Takođe, Komisija zadržava pravo da, ukoliko za to postoji potreba, organizuje i vanredna zasedanja u bilo kom mestu Sjedinjenih Država. Da bi sednica bila održana neohodan je kvorum koji čine najmanje tri načelnika. Komisija je u obavezi da jednom godišnje podnese Kongresu izveštaj o svome radu. Dokument izveštaja ima formu brošure a za njegovu izdavanje je isključivo nadležna Služba za izdavaštvo vlade SAD (The U.S. Government Printing Office). Zakon propisuje da dokument izveštaja mora da sadrži relevantne informacije o regulativi međudržavnog telekomunikacionog sistema, opis poslovanja Komisije, evaluaciju predviđenog budžeta i troškova, kao i predloge za poboljšanje postojećih zakonskih propisa (Ibid.).

Komisija je status tzv. stalne agencije imala sve do 1981. godine, kada ju je Kongres obavezao da svake dve godine podnosi zahtev za produženje dozvole za rad. Kongres je takvom odlukom povećao svoj uticaj ali i kontrolu nad Komisijom. Njenu aktivnost preispituju komiteti Senata koji su zaduženi za njeno finansiranje. Ukoliko komiteti pozitivno ocene prethodni dvogodišnji period rada Komisije, tada donose odluku koja obezbeđuje siguran budžet agenciji za period od naredne dve godine, u suprotnom, može doći do naknadnog preispitivanja i odlaganja donošenja rešenja za dalji rad što svakako može negativno uticati na autoritet agencije (Smit, 2003:53-54).

Komisija je nadležna za međudržavni i međunarodni mrežni saobraćaj, koji se odvija terestrijalnim, satelitskim i kablovskim putem. Agencija ima ovlašćenja da kontroliše rad određene kablovske televizijske mreže ili pak određene telekomunikacione kompanije čije telefonske i telegrafске usluge koriste građani i institucije dveju ili više država. Međutim, agencija nema nadležnost nad, na primer, lokalnim telefonskim operaterom čije je delovanje svedeno u okviru granica jedne države. U tom slučaju, nadležnost ima ovlašćena regulatorna agencija države unutar koje kompanija funkcioniše (Smit, 2003:54-55).

Bežični sistem prenosa signala po svojoj prirodi podrazumeva međudržavni saobraćaj. Zbog toga, Komisija ima apsolutnu nadležnost nad radom radio i Tv stanica, radio emitera, mobilne telefonije ali i upotrebom satelita. Agencija je jedina ovlašćena da izdaje potvrde i uputstva za način proizvodnje, model i dizajn svih uređaja za odašiljanje radio signala, uključujući i personalne računare ali i aparate koji se koriste u medicinske svrhe (Ibid.).

Kongres ovlašćuje Komisiju da kontroliše upotrebu radio talasa od strane državnih i lokalnih organa vlasti, državnih institucija, privrede i sl. Lokalna policija, vatrogasne i auto službe, gradske i okružne komunalne službe koje koriste radio frekvencije moraju posedovati licencu koju izdaje Komisija. Međutim, agencija nema nadležnost nad frekvencijama koje koristi federalna vlada, odnosno Ministarstvo odbrane, Trezor Sjedinjenih Država i druge federalne agencije, već to ovlašćenje imaju određena odeljenja Ministarstva za trgovinu i Ministarstva za telekomunikacije i informacije (Smit, 2003:56).

Paragraf 303 Zakona o komunikacijama ovlašćuje Komisiju da donosi odredbe neophodne za funkcionisanje celokupnog radio-difuznog sistema, i da se stara o poštovanju zakonske procedure prilikom licenciranja radio i Tv stanica i kablovskih operatera. Takođe, pomenuti paragraf izričito zabranjuje zloupotrebu, odnosno, mogućnost da jedna stanica neovlašćeno koristi frekvenciju neke druge stanice. Iz tog razloga, radio ili Tv stanice dužne su da koriste isključivo frekvencije koje im je dodelila Komisija (Ibid.). U skladu sa svojim ingerencijama i zakonskim aktima, agencija uspostavlja kriterijume koje treba ispuniti.

Komisija donosi odredbe u skladu sa specifično utvrđenom zakonskom procedurom. Predlozi za donošenje novih odredbi ili reviziju već postojećih, dolaze iz same agencije ali i iz vlade Sjedinjenih Država. Odeljenja unutar Komisije, koja su zadužena za ova pitanja, vrše selekciju i evaluaciju predloga. Predlozi za koje se utvrdi da su sporni i da nisu u skladu sa zakonskim aktima, bivaju odbačeni. Komisija detaljno preispituje relevantne predloge i donosi konačne odluke. Dakle, agencija pokreće proceduru za konačno usvajanje predloženih pravila ali i za dopunu postojećih. Kakvu god odluku da donese, Komisija je u obavezi da svoja mišljenja i zaključke objavi javno, u vidu izveštaja u Saveznom registru (Smit, 2003:57-58). U vremenskom periodu od trideset dana, od dana objavljivanja izveštaja, sve zainteresovane strane imaju mogućnost da podnesu peticiju za preispitivanje relevantnosti odluka Komisije. Takvo pitanje može biti i predmet sudske rasprave. Međutim, ukoliko ne postoje primedbe, nakon isteka utvrđenog vremenskog roka, odluke Komisije postaju pravosnažne.

Zakon o komunikacijama omogućava pokretanje *postupka rasprave*, pre nego što Komisija usvoji konačne zaključke. Na raspravi se razmatraju pritužbe i argumenti strana koje smatraju da su njihovi interesi ugroženi postupcima Komisije, odnosno, Biroa za medije masovnih komunikacija (*Mass Media Bureau*). Dužnosti biroa su da rešava pitanja licenciranja

koja najčešće bivaju predmet postupka rasprave. Ukoliko biro utvrdi nepravilnosti u radu određene Tv stanice (očigledne prekršaje kao što su: nepropisno osvetljeni repetitori, korišćenje većeg napona snage od dozvoljenog, mešanje signala sa signalom druge stanice i slično), tada upućuje upozorenje i zahtev stanici da hitno prekine sa neregularnim aktivnostima i da nastavi dalji rad u skladu sa propisanim pravilima. Ako se stanica ogлуši o upozorenje ili pak ispuni samo deo obaveza, onda Komisija saziva raspravu na kojoj se razmatra nastali problem. Komisija izdaje nalog za saslušanje strane koja nije poštovala propise. Nalog ima formu dokumenta koji sadrži podatke o vremenu i mestu budućeg saslušanja, kao i podatke o predmetu postupka, ali i izjavu u kojoj su precizirani razlozi za reagovanje Komisije, kao i podatke o zakonskim propisima na osnovu kojih će se svedočenje obaviti (Smit, 2003:59-60). Dokument se objavljuje u Saveznom registru i dostavlja stanici poštanskim putem. Zastupnici prozване strane dužni su da se na svedočenju pojave u roku od dvadeset dana, u suprotnom, Komisija donosi odluku o oduzimanju licence i zabrani njene obnove.

U toku postupka rasprave, strana koja se pritužuje ima zakonsko pravo da zatraži arbitražu koja je opravdana u sledećim slučajevima:

- kada Komisija odlučuje o odbijanju zahteva za izdavanje, obnovu ili pak promenu dozvole za rad određenoj Tv stanici,
- kada Komisija predloži ili naloži stanici koja poseduje validnu dozvolu, da promeni frekvenciju na kojoj emituje svoj program ili da koriguje napon za odašiljanje signala,
- kada strana koja se pritužuje podnese zahtev za ukidanje naloga za oduzimanje dozvole za rad,
- kada dva ili više kandidata podnesu zahtev za dobijanje iste frekvencije, i
- kada stanica čija je dozvola za emitovanje programa suspendovana, zatraži preispitivanje takve odluke (Smit, 2003:60).

Postupkom arbitraže rukovodi *administrativni sudija*¹³ (*administrative law judge*). Sudija je zapravo državni službenik sa stalnim zaposlenjem u Komisiji, koji ima ovlašćenja da poziva i ispituje svedoke, obez-

¹³ Administrativni sudija je državni službenik u agenciji tj. organizaciji zaduženoj za nadzor ili organizaciji sa javnim ovlašćenjima, kao što su Federalna komisija za komunikacije, Komisija za hartije od vrednosti i berzansko poslovanje ili Uprava za socijalnu zaštitu; u skladu sa zakonom ili propisima koje sprovodi njegova agencija, administrativni sudija rešava sporove u vezi sa kojima se može uložiti žalba sudovima ustanovljenim na osnovu Člana 3 Ustava Sjedinjenih Država (Smit, 2003:61).

beđuje, razmatra i čuva dokazni materijal koji, po njegovom nalogu, dostavljaju učesnici spora. Tokom postupka, administrativni sudija mora biti nepristrasan u ocenjivanju tekućeg problema. Sudija može zvanično da zatraži stručno mišljenje od službi agencije, ukoliko za to postoji potreba. Mišljenje se dostavlja u formi izveštaja koji se zavodi u zvaničan registar pod brojem predmeta o kojem se govori. Neformalna razmena mišljenja između sudije i drugih članova Komisije, nije dozvoljena (Smit, 2003:60-61).

Nakon saslušanja i svedočenja, administrativni sudija zaključuje postupak i donosi odluku koja postaje pravosnažna ukoliko se ne pojavi zahtev za njeno preispitivanje. U suprotnom, sudijinu odluku naknadno razmatra Odbor za procenu (Review Board) tj. stalno telo sastavljeno od tri ili više stručnjaka sa značajnim iskustvom u vođenju ovakvih postupaka. Ukoliko je predmet spora složen, moguća je i intervencija svih pet načelnika koji donose konačnu odluku (Smit, 2003:61).

Shodno Paragrafu 402 Zakona o komunikacijama, žalba na odluku Komisije tj. zahtev za preispitivanje njene pravosnažnosti može se uputiti bilo kom federalnom apelacionom sudu, a najčešća adresa biva Apelacioni sud Sjedinjenih Država za Okrug Kolumbija (*The U.S. Court of Appeals for the District of Columbia*). U skladu sa pomenutim paragrafom, ovaj apelacioni sud prihvata isključivo pritužbe sledećih apelanata:

- strane kojoj je Komisija odbila zahtev za izdavanje nove licence ili pak zahtev za njenu obnovu,
- strane kojoj je Komisija oduzela dozvolu za emitovanje programa,
- strane kojoj je Komisija suspendovala dozvolu za rad,
- strane kojoj je Komisija dodelila neku drugu frekvenciju na korišćenje, i
- strane kojoj je Komisija uputila rešenje o obustavi rada (Smit, 2003:61-62).

Dakle, kada se žalba podnese, sudsko veće apelacionog suda preispituje odluku Komisije, razmatra dokazni materijal i donosi presudu kojom potvrđuje ili poništava njenu odluku. Komisija je dužna da usvoji odluku apelacionog suda. Strana koja je izgubila parnicu ima zakonsko pravo da uloži žalbu na presudu apelacionog suda. Žalba se upućuje Vrhovnom sudu Sjedinjenih Država (*The U.S. Supreme Court*), kao najvišoj instanci u federalnom sudstvu. U zavisnosti od utvrđenih pravila kojima se rukovodi, Vrhovni sud odlučuje da li će prihvatiti i razmotriti žalbu. U slučaju

da žalba bude odbijena, presuda niže instance tj. apelacionog suda ostaje na snazi (Smit, 2003:62).

Zakon o komunikacijama ovlašćuje Komisiju da sankcioniše svaku nepravilnost u radu radio i Tv stanica, kablovskih mreža ali i svih službi koje koriste radio odašiljače. Nepoštovanje zakonskih propisa opravdava upotrebu kaznenih mera koje propisuje Komisija. Agencija može da uputi upozorenje tj. opomenu stanici za koju se osnovano sumnja da je napravila prekršaj tehničke prirode ili pak ukoliko postoji pritužba gledalaca na program koji emituje. Komisija šalje pismenu opomenu i zahteva od stanice da objasni nastali problem kao i da predoči način njegovog rešenja.

Na osnovu Paragrafa 312(b) Zakona o komunikacijama, Komisija može da naloži stanici da odmah prekine sa emitovanjem programa, ukoliko se utvrdi da njeno poslovanje nije bilo u skladu sa zakonskim odredbama i pravilima agencije. Komisija retko primenjuje takvu vrstu sankcije ali je izvesno da to i čini u slučajevima kada se ignorišu i krše odredbe Paragrafa 1304 i 1343 Zakona o komunikacijama i Paragrafa 1464 Zakona o krivičnom postupku, koji zabranjuju zloupotrebu igara na sreću, obmanjivanje i varanje slušalaca i gledalaca, kao i emitovanje uvredljivog i nepristojnog programskog sadržaja, ali i kada se ne poštuju pravila Komisije i međunarodni ugovori koje su ratifikovale Sjedinjene Države (Smit, 2003:64-65).

Kongres je 1952. godine dopunio Paragraf 312, odredbom koja propisuje mogućnost upotrebe mere ukidanja dozvole za emitovanje, da bi četiri godine kasnije dopunio i Paragraf 503 odredbom koja ovlašćuje Komisiju da izriče meru novčane kazne u sledećim slučajevima (Smit 2003:65):

- nepoštovanja odredbi Zakona o komunikacijama i Zakona o krivičnom postupku,
- kršenja pravila Komisije i nepoštovanja međunarodnih ugovora koje su ratifikovale SAD,
- lažiranja i nameštanja rezultata kviz igara (Paragraf 508/a Zakona o komunikacijama), i
- lažiranja podataka o sponzorima emisija i potencijalnih oglašivača (Paragraf 317/c Zakona o komunikacijama).

Komisija obaveštava prekršioca o merama koje je preduzela, razlozi-
ma za njihovu primenu ali i o visini novčane kazne. Agencija zadržava pravo da pre nego što uputi objašnjenje, pozove prekršioca na saslušanje i zakaže raspravu, ali to veoma retko čini. U zavisnosti od vrste prestupa,

Komisija izriče novčanu kaznu u iznosu od 25.000 dolara do najviše 250.000 dolara (Smit, 2003:65). Okrivljena strana je dužna da u roku od trideset dana od dana prijema rešenja, plati kaznu ili uputi žalbu na takvu odluku. Agencija razmatra žalbeni podnesak tj. molbu okrivljenog da se ukine ili umanja visina novčane kazne. Konačno, Komisija donosi odluku o korekciji visine naplate ili pak rešenje o obustavi, odnosno naplati kazne u celosti. Ukoliko okrivljena strana ne izvrši uplatu u preciziranom vremenskom roku, Komisija, shodno Paragrafu 401 Zakona o komunikacijama, zahteva od Ministarstva pravde da podnese krivičnu prijavu nadležnom sudu. Federalni okružni sud razmatra prijavu a potom poziva tuženu stranu da izmiri svoje obaveze i nastavi sa svojim radom u skladu sa zakonskim propisima. Ukoliko se okrivljeni ogлуši o zahteve, sud pokreće krivični postupak (Smit, 2003:66).

Zakon o komunikacijama ovlašćuje Federalnu komisiju za komunikacije da može da izdaje dozvolu za rad i da uspostavlja kriterijume za njeno dobijanje. Kandidat koji je zainteresovan za osnivanje nove Tv stanice, dužan je da Komisiji podnese zvaničnu prijavu tj. *zahtev za izdavanje dozvole za izgradnju stanice (construction permit)*. U formular prijave se unose generalije kandidata, neophodni podaci o tehničkim kapacitetima stanice ali i podaci o njenoj programskoj koncepciji. Uz prijavu se prilaže i sledeća dokumentacija:

- uverenje da kandidat poseduje državljanstvo Sjedinjenih Američkih Država,
- potvrda da kandidat ili pak njegovi partneri nisu osuđivani za posedovanje i distribuciju narkotika (Paragraf 5301 Zakona o zabrani korišćenja narkotika iz 1988. godine),
- potvrda o finansijskoj konstrukciji neophodnoj za izgradnju stanice,
- izveštaj o vlasničkoj strukturi buduće stanice,
- i zveštaj o budućoj kadrovskoj politici tj. strategiji upošljavanja pripadnika svih zajednica američkog društva na jednakim osnovama,
- izveštaj o programskoj koncepciji,
- odobrenje za postavljanje i upotrebu predajnika koje izdaje *Federalna uprava za avijaciju (Federal Aviation Administration)*,
- potvrda da je lokalna zajednica obavještena o mogućem osnivanju nove televizijske stanice, odnosno, oglas koji se objavljuje u lokalnim novinama,
- pismo podrške građana (Smit, 2003:67-68).

Dokumentacija mora biti dostupna javnosti. Na taj način, lokalno stanovništvo dobija mogućnost da se podrobnije informiše i razmotri ovo pitanje ali i da priloži svoje komentare i prigovore.

U skladu sa svojom nadležnošću, Biro za medije masovnih komunikacija razmatra aplikaciju i utvrđuje da li kandidat ispunjava sve uslove za dobijanje licence. Konačno, Komisija dodeljuje dozvolu ali i određuje vremenski rok od najviše dve godine da se stanica izgradi i opremi. Dozvola za izgradnju podrazumeva i dozvolu za emitovanje eksperimentalnog programa ali i za upotrebu i proveru tehnike. Tehnička opremljenost Tv stanice mora biti u skladu sa tehničkim standardima koje propisuje agencija. Konačno, rok za podnošenje *zahteva za izdavanje licence za emitovanje programa* je deset dana od početka emitovanja eksperimentalnog programa (Smit, 2003:68). Nedugo zatim, Komisija donosi odluku o izdavanju licence i stanica nesmetano kreće u realizaciju svoje programske koncepcije.

U skladu sa odredbama Zakona o telekomunikacijama iz 1996. godine, licenca za televizijske stanice se dodeljuje na vremenski period od osam godina¹⁴ i ona se rutinski obnavlja (Ibid.). Međutim, ukoliko se ustanovi da je stanica činila prekršaje tehničke prirode, falsifikovala podatke u izveštajima o poslovanju ili kršila *pravilo o jednakosti pri zapošljavanju (equal employment opportunities rule)*, zahtev za obnovu licence može biti odbačen i to podrazumeva da po isteku važenja licence, stanica nema više prava da emituje program i da koristi frekvenciju.¹⁵ Komisija zahteva od stanica da rade u javnom interesu i da kadrovsku politiku temelje na ohrabrivanju nacionalnih manjina ali i osoba ženskog roda da konkurišu za oglašena radna mesta unutar same agencije.

Tv stanica podnosi *zahtev za obnovu licence* po utvrđenoj praksi, četiri meseca pre isteka važeće licence. Uz zahtev, stanica je dužna da Komisiji dostavi godišnji izveštaj o kadrovskoj politici i potvrdu o plaćenim administrativnim taksama. Proces obnove licence se rutinski sprovodi, ukoliko se ne ustanovi da je stanica činila ozbiljne presteupe. Na osnovu Paragrafa 312, Komisija može da donese odluku o oduzimanju licence Tv stanici, ukoliko se utvrdi da, i pored zvaničnog upozorenja, stanica nastavlja da svesno i permanentno krši odredbe Zakona o komunikacijama

¹⁴ Na osnovu odredbi Zakona o komunikacijama iz 1934. godine, Komisija je licencu televizijskim stanicama dodeljivala na period od pet godina. (prim.aut.)

¹⁵ FCC, 57th Annual report 25

ili Zakona o krivičnom postupku koji zabranjuje emitovanje nepristojnih sadržaja ali i fingiranih podataka o igrama na sreću. Razlozi za primenu takve kaznene mere jesu najčešće: problemi tehničke prirode koje stanica nije otklonila i pored upozorenja agencije, zatim, odluka stanice da prekine emitovanje programa bez ikakve najave ili znanja Komisije, kao i falsifikovanje i lažiranje izveštaja koji se dostavljaju agenciji i sl. Komisija zakazuje raspravu i poziva predstavnike stanice na saslušanje kako bi se utvrdile činjenice na osnovu kojih agencija donosi odluku o primeni kaznenih mera. Ukoliko su optužbe i dokazi nepobitni, Komisija oduzima licencu stanici. Agencija je prvi put primenila takvu vrstu sankcije 1975. godine, protiv devet Tv stanica koje emituju obrazovni program u državi Alabami. Komisija je optužila stanice da su svesno i sa namerom ignorisale zahteve afro-američke populacije da se uključe u proizvodnju Tv emisija. Tri godine kasnije, Komisija je odbila da obnovi licencu univerzitetskoj Tv stanici WXPB u državi Pensilvaniji, zbog prituživanja gledalaca na uvredljiv i nepristojan rečnik voditelja programa. Agencija je zaključila da su Univerzitet i rukovodstvo Tv stanice napravili nedopustiv propust jer je studentima omogućeno da uređuju i vode program bez ikakvog nadzora (Ostrov, 1980:24). Međutim, nakon izvesnog vremena, Komisija je dozvolila Tv stanicama u Alabami ali i stanici u Pensilvaniji, da ponovo podnesu zahtev za obnavljanje licence.

Najzad, Zakon o komunikacijama ovlašćuje Komisiju da kontroliše upotrebu frekvencija tokom *političkih predizbornih kampanja*. Na osnovu Paragrafa 315 ovoga zakona, stanice koje omogućavaju oglašavanje bez nadoknade se obavezuju da ponude iste mogućnosti svim legalno kandidovanim političarima. To podrazumeva jednako vremensko trajanje ali i emitovanje tematskih emisija u slično doba dana kako bi se obezbedio približan broj potencijalnih gledalaca. Međutim, od stanica se ne zahteva izričito da obezbede kandidatima besplatno oglašavanje, tako da u najvećoj meri one to i ne čine. Kada govorimo o plaćenim terminima, u Paragrafu 312 Zakona se navodi da je takođe neophodno obezbediti jednaku tarifu ali i jednako vreme trajanja emisije, dakle, svim kandidatima koji učestvuju u izbornoj kampanji (Krič, 2004:89). Međutim, 1959. godine, Kongres je usvojio Amandman na Zakon kojim se odobrava praćenje političkih kampanja i kroz formu vesti a ne samo kroz emisije u plaćenom terminu kako to Paragraf 315 propisuje. Predsedničke, guvernerske, senatorske debate se tretiraju kao specijalne vesti. Analiza većine predsedničkih kampanja ukazuje na nesrazmernost u izveštavanju i tele-

vizijskom predstavljanju Republikanskih u odnosu na Demokratske kandidate i obrnuto, te gotovo neprimetno predstavljanje kandidata ostalih partija (Kerbel, 1994:32).

Organizaciona struktura Federalne komisije za komunikacije

Organizacionu strukturu Komisije čini šest biroa i osam administrativnih službi koje imaju različita ali specifična zaduženja (Smit 2003:71-78), i to:

Biro za telefon i telegraf (The Common Carrier Bureau) kontroliše rad lokalnih i regionalnih operatera žičane telefonije, telegrafa ali i određenih satelitskih operatera.

Biro za radio saobraćaj (The Wireless Telecommunications Bureau) kontroliše delatnost mobilne telefonije i upotrebu mobilnih aparata, digitalnih pejdžera i ostalih ličnih uređaja koji koriste radio frekvencije.

Biro za medije masovnih komunikacija (Mass Media Bureau) ima nadležnost nad poslovanjem AM i FM radio stanica, Tv stanica i kablovskih operatera, kao i ovlašćenja da rukovodi procesom izdavanja licenci ali i da predlaže nove propise i regulatorne odredbe, te da glasa za njihovo usvajanje i njihovu primenu. Biro je ustanovljen 1982. godine, integrisanjem Biroa za terestrijalnu televiziju i Biroa za kablovsku televiziju.

Biro za informisanje i žalbena pitanja (Compliance and Information Bureau) prihvata žalbe i razmatra pritužbe na pravila Komisije. Biro obaveštava javnost o novim odredbama i odlukama agencije, takođe, prosleđuje informacije o tekućim problemima načelnicima kao i ostalim sektorima Komisije.

Biro za međunarodna pitanja (International Bureau) kontroliše upotrebu satelita u skladu sa odredbama međunarodnih ugovora o telekomunikacijama.

Biro za pitanja kablovskog sistema (The Cable Services Bureau) osnovan je 1993. godine, sa zadatkom da donosi i primenjuje pravila za funkcionisanje kablovskog sistema. Biro se bavi problemima prenosa programa kablovskim putem, potrebama i prigovorima klijenata kao i tehničkim pitanjima i standardima kablovskog sistema.

Služba generalnog direktora (Managing Director) ustanovljena je 1981. godine kada je preuzela dužnosti službe izvršnog direktora, a one podrazumevaju planiranje budžeta, obradu podataka i izveštaja poslovanja, kao i mnogobrojna organizaciona i bezbedonosna pitanja. Predsedni-

štvo Komisije imenuje generalnog direktora koji je dužan da obavlja svoju funkciju u skladu sa zahtevima i odobrenjima ovog upravnog tela. Generalni direktor rukovodi sektorima i službama agencije. Pomoćnik generalnog direktora rukovodi odeljenjem koje se bavi pitanjem poslovanja u oblasti telekomunikacija. Pomoćnik je ujedno zadužen i za informisanje javnosti. Sekretar Komisije vodi zvaničnu dokumentaciju, priprema za štampu nova pravila i odluke Komisije i brine o različitim dokumentima i izveštajima o poslovanju agencije koji se arhiviraju ili objavljuju u Saveznom registru. Takođe, sekretar vodi zvanični zapisnik tokom zasedanja i rasprava upravnog odbora, čuva i vodi računa o upotrebi zvaničnog pečata Komisije.

Služba za planiranje i razvoj poslovne politike (Plans and Policy) se bavi evaluacijom i razvojem dugoročnog planiranja poslovne politike i direktno je odgovorna predsedništvu Komisije. Služba rukovodi projektima istraživanja, predlaže budžet i uspostavlja prioritete za razvoj poslovne politike.

Tehnička služba (Engineering and Technology) razmatra i dostavlja Komisiji podatke o naučnim i tehničkim dostignućima u telekomunikacijama.

Pravna služba (General Counsel) pomaže Komisiji da svoju poslovnu politiku sprovodi u skladu sa zakonskom regulativom i ukoliko je neophodno zastupa agenciju na sudu. Načelnik službe aktivno učestvuje u donošenju mera koje se odnose na funkcionisanje svih sektora agencije kao i na pitanja od međunarodnog značaja.

Služba za zakonodavna pitanja (Legislative Affairs) osnovana je 1987. godine i ima zadatak da ostvaruje konstantnu komunikaciju i blisku saradnju između Komisije i Kongresa. Služba je dužna da izveštava Kongres o svim odlukama Komisije ali i Komisiju o svim izmenama i dopunama zakonskih akata koje je usvojio Kongres. Takođe, služba učestvuje u pripremi godišnjeg izveštaja i zahteva za obezbeđenje budžeta koji se dostavljaju Kongresu.

Služba za odnose sa javnošću (Office of Public Affairs) izdaje obaveštenja za javnost, priprema materijal za novine i prosleđuje neophodne informacije medijskim kućama. Služba takođe učestvuje u pripremi godišnjeg izveštaja Komisije.

Služba glavnog inspektora (Inspector General) je odgovorna za sprovođenje mera protiv zloupotrebe, manipulacije i neefikasnosti u radu sek-

tora i službenika agencije. Glavni inspektor rukovodi službom i direktno je odgovoran predsedništvu Komisije.

Služba za administrativno pravo i procenu (Administrative Law Judges and Review Board) ima važnu ulogu u postupku arbitraže. Administrativni sudija koji vodi postupak, donosi zaključke koji često bivaju predmet analize Odbora za procenu.

Kongres

Kao što je već i konstatovano, Kongres je doneo Zakon o komunikacijama koji predstavlja osnovu regulative radio i Tv sistema u Sjedinjenim Državama. Kongres ima sva zakonodavna ovlašćenja da menja i dopunjava odredbe ovog zakona ali i da donosi nove zakonske akte.

Kongres obezbeđuje finansijska sredstva, odnosno budžet svim vladinim agencijama, uključujući i Federalnu komisiju za komunikacije, te tako ima veliki uticaj na kreiranje i sprovođenje poslovne politike ove agencije. Moćni komiteti i podkomiteti Predstavničkog doma i Senata zakazuju svake godine pretres i raspravu o usvajanju budžeta.

Veliki uticaj Kongresa nad Komisijom potvrđuje i činjenica da predsednik Sjedinjenih Država imenuje načelnike a Senat odobrava njihovo postavljenje. Predsednik najčešće konsultuje i ujedno traži podršku od senatora države članice iz koje dolazi kandidat. Senatori mogu osporiti ili potvrditi predsednikovu odluku o postavljenju kandidata (Smit, 2003:101).

Kongres ima ovlašćenje da oformi posebne komitete koji imaju funkciju istražnih organa, sa zadatkom da prate rad i procenjuju efikasnost Komisije, kao i da izveštavaju Kongres o tekućim problemima agencije (Ibid.). Ne retko se dešava da Komisija bude pozvana na odgovornost zbog svoje neefikasnosti i nepravilnosti u radu. Tada, komiteti zakazuju raspravu i zahtevaju od ovlašćenih predstavnika Komisije objašnjenje za postupke za koje se agencija poziva na odgovornost. Predmet rasprave najčešće jesu: nasilje na televiziji, kvalitet dečjih programa, politički marketing, nepristojni programski sadržaji i slično (Smit, 2003:102).

Kongres redovno vrši pritisak na Komisiju da što efikasnije rešava sve primedbe koje građani ali i televizijske i radio stanice upućuju na njen račun. Ukoliko dođe do ozbiljnijeg spora sa Komisijom, građani ali i Tv mreže imaju puno pravo da se obrate za pomoć svom senatoru tj. predstavniku svoje države članice u Kongresu. Dovoljno je da se čak i telefon-

skim putem, na primer, grupa građana iz države Ohaja obrati senatoru Ohaja u Kongresu, kako bi se pokrenuo postupak za razrešenje spora. Takva praksa se pokazala kao plodonosna.

Predsednik Sjedinjenih Američkih Država

Paragraf 305 Zakona o komunikacijama ovlašćuje predsednika Sjedinjenih Država da kontroliše i dodeljuje na korišćenje radio frekvencije federalnim organima vlasti i vojsci. Paragraf 606 ovlašćuje predsednika da u slučaju ratnog stanja ili napada na državu, utvrdi prioritete za funkcionisanje telekomunikacionog sistema i da spreči mogućnost njegove zloupotrebe (Smit, 2003:98).

U slučaju rata, ugrožavanja javne i nacionalne bezbednosti, prirodnih katastrofa i slično, predsednik ima ovlašćenja da suspenduje postojeće ili donese nove zakonske akte, da zabrani rad određenim Tv i radio stanicama ukoliko je to neophodno, kao i da ovlasti vladu Sjedinjenih Država da kontroliše upotrebu radio talasa. Predsednik Sjedinjenih Država u saradnji sa *Savetom za nacionalnu bezbednost (The National Security Council)* izvršava dužnosti koje propisuje Paragraf 606.

Kao što je u više navrata navedeno, predsednik države imenuje načelnike Federalne komisije za komunikacije koji podržavaju njegov program. Izbor predsedavajućeg načelnika je naročito značajan jer se od njega očekuje apsolutna lojalnost i predanost u izvršenju zadataka koje postavlja administracija predsednika.

Predsednik odlučuje i o imenovanju čelnih ljudi *Informativnog Servisa Sjedinjenih Država (The United States Information Agency)* koji rukovodi radom *Glasa Amerike (Voice of America)*, *Radio Slobodne Evrope (Radio Free Europe)* i *Radio Slobode (Radio Liberty)*.

Po stupanju na dužnost, svaki predsednik nastoji da realizuje svoj programski koncept za poslovanje Tv industrije. Novi koncepti se uglavnom ne razlikuju mnogo od prethodnih. Politika deregulacije koja je inicirana za vreme Karterove i snažno podsticana za vreme Reganove i Bušove vlade, pospešuje utrku velikih korporacija na tržištu i njihov primarni i jedini cilj je ostvarivanje profita koji, na žalost, predstavlja ključnu determinantu za ostvarivanje programske politike televizije. Zagovornici koncepta deregulacije smatraju da emitovanje popularnih a samim tim komercijalno uspešnih programa služi interesu javnosti.

Nekadašnji glumac u igranim filmovima, predsjednik *Sindikata filmskih glumaca (Screen Actors Guild)* i četrdeseti predsjednik Sjedinjenih Država, Ronald Regan (Ronald Regan) naročito je insistirao na sprovođenju politike deregulacije u filmskoj industriji, odnosno ukidanju regulatornih odredbi koje su sprečavale jačanje konkurentnosti i kompeticije filmskih studija u Holivudu. Regan je bio uspšan u sprovođenju svoje politike bez obzira na suprotstavljeno stanovište Marka Faulera (Mark Fowler), predsjednika Komisije, koga je inače Regan i postavio na ovu funkciju (Smit, 2003:100-101).

Bušova i Klintonova vlada su svoje strateške koncepte ostvarile u skladu sa pravilima koje je kasnih osamdesetih godina prošloga veka, donela *Nacionalna uprava za telekomunikacije i informisanje (National Telecommunications and Information Administration)*. Ova pravila omogućila su bržu i veću *horizontalnu* (vlasništvo nad različitim tipovima medija) ali i *vertikalnu* (vlasništvo i proizvodnih i distributivnih jedinica) integraciju u medijskoj industriji. Vlada sadašnjeg predsjednika Dž. Buša, nastavlja sa praksom prethodnih administracija.

Sudovi

Ustav Sjedinjenih Država je Članom III uspostavio sudsku vlast koja se poverava Vrhovnom sudu kao i nižim sudovima. Vrhovni sud je ustanovljen kao ustavna kategorija a svi ostali federalni sudovi predstavljaju zakonsku kategoriju jer su formirani zakonima koje je doneo Kongres.

U skladu sa Paragrafom 402 Zakona o komunikacijama, pritužbe na odluke Komisije ali i njene tužbe protiv stanica tj. operatera koji su načinili ozbiljne prekršaje, mogu biti predmet razmatranja bilo kog federalnog apelacionog suda. Međutim, praksa pokazuje da se najveći broj parnica vodi upravo na Apelacionom sudu Sjedinjenih Država za Okrug Kolumbija (Krasnov, 1982:63).

Pedesetih i šezdesetih godina prošloga veka, federalni apelacioni sudovi su uglavnom proces preispitivanja odluka Komisije svodili na ustaljeni, proceduralni postupak. Međutim, početkom sedamdesetih, sud počinje da primenjuje jedan različitiji tj. aktivniji pristup u sprovođenju sudske procedure jer primenjuje dva koncepta koji nadmašuju proceduralni pristup. Prvi koncept se odnosi na postupak analize indicija da se Komisija nije dovoljno bavila činjenicama pri donošenju odluka ali i da nije energično reagovala na veoma ozbiljne prekršaje. Drugi koncept se apo-

strofira kao tzv. *saradnja između suda i agencije (court-agency partnership)*, kojim se insistira na neophodnoj i bliskoj saradnji između agencije i suda, u cilju zaštite interesa građana (Penibejker, 1984:92). Mnogobrojni analitičari medija primenu ovih koncepata smatraju činom spekulisanja jer, kako se često navodi, sud svojim postupcima umanjuje autoritet Komisije, stoga se apelacioni sud često naziva *Gornjim domom Komisije* (Frendli, 1976:28).

Krajem osamdesetih godina, Komisija počinje da gubi veliki broj sudskih sporova (Traut, 1989:269). Nastanak ovakve situacije koja je obeležila devedesete godine ali i početak novog veka, omogućila je konfrontacija između rigidne sudske paradigme, odnosno striktno utvrđenog procesa sprovođenja zakonskih akata, i koncepta deregulacije koji omogućava razvoj slobodnog tržišta i jačanja konkurencije unutar sistema medija masovnih komunikacija.

Ukoliko federalni apelacioni sud odbaci tužbu i proglasi je neosnovanom, tada se žalba može uputiti Vrhovnom sudu Sjedinjenih Država (U.S. Supreme Court). U skladu sa odredbama Zakona o komunikacijama, Vrhovni sud ima ovlašćenja da uzme u razmatranje zahtev za utvrđivanje opravdanosti odluka apelacionih sudova. Vrhovni sud može ali i ne mora da odgovori na zahtev za reviziju nekog slučaja ali se gotovo retko dešava da prihvati žalbu na odluku prvostepenog apelacionog suda.

Federalne regulatorne agencije

Federalna komisija za komunikacije svakako predstavlja najznačajniju agenciju za kontrolu upotrebe radio talasa. Međutim, postoje još tri federalne agencije koje imaju veliki uticaj na sprovođenje zakonske regulative u elektronskim medijima, a to su:

- *Federalna komisija za trgovinu (Federal Trade Commission - FTC)*,
- *Komisija za jednakost pri zapošljavanju (Equal Employment Opportunity Commission - EEOC)*, i
- *Nacionalna uprava za telekomunikacije i informisanje (National Telecommunications and Information Administration - NTIA)*.

Kongres je 1914. godine osnovao *Federalnu komisiju za trgovinu* i dao joj ovlašćenja da kontroliše i sprečava aktivnosti koje bi dovele do stvaranja monopola u biznisu ali i da sprovodi antitrust politiku. Kongres je 1938. godine usvojio Wheeler-Lea Amandman (nazvan po njegovim

predlagačima) kojim ovlašćuje FTC da kontroliše oglašavanje prehrambenih proizvoda, medikamenata, kozmetičkih proizvoda, automobila i slično (Smit, 2003:85).

Federalna komisija za trgovinu ima pet načelnika koje imenuje predsjednik Sjedinjenih Država. Najviše tri načelnika mogu pripadati istoj političkoj partiji. Organizacionu strukturu FTC čini Biro za zaštitu prava potrošača (*Bureau of Consumer Protection*), Biro za pitanja konkurencije na tržištu (*Bureau of Competition*) i Biro za ekonomska pitanja (*Bureau of Economics*). Biro za zaštitu prava potrošača se najneposrednije bavi problemom oglašavanja, eo ipso sve pritužbe na reklamne sadržaje uzima u razmatranje i pokreće detaljnu istragu o potencijalnim prekršajima (Ibid.).

Kongres je 1975. godine usvojio Magnuson-Moss Amandman kojim ovlašćuje agenciju da propisuje odredbe za regulisanje oglašavanja ali i da sankcioniše svaku Tv stanicu koja i pored upozorenja, intenzivno emituje reklamni materijal koji manipuliše i ugrožava interese javnosti tj. potencijalnih potrošača (Smit, 1990:68). Komisija ima i ovlašćenje da u slučaju kršenja zakonskih odredbi, primeni i meru naplate novčane kazne. FTC može da donese npr. odredbu koja uspostavlja kriterijume za oglašavanje lekova protiv bolova. Farmaceutska kompanija koja proizvodi ovu vrstu lekova mora da se pridržava utvrđene regulatorne odredbe, ukoliko želi da oglašava svoje proizvode na televiziji. Svaki prekršaj se najčešće sankcioniše novčanom kaznom koja za svaki dan učinjene zloupotrebe iznosi 10.000 dolara (Smit, 2003:95).

Komisija predlaže, usvaja i sprovodi regulatorne odredbe ali i saziva rasprave na kojima se razmatraju pritužbe na njenu poslovnu politiku od strane oglašivača kao i potrošača. Relevantnost i opravdanost odluka i odredbi komisije se mogu dokazivati na federalnom apelacionom sudu. Komisija svakako ima ovlašćenje da u ime oštećenih potrošača, pokrene sudsku parnicu protiv strane koja je kršila regulativne norme.

Federalna komisija za trgovinu suočava se i sa veoma značajnim pitanjem dečje televizije. U Americi je prisutno izrazito komercijalno obeležje dečje televizije a emitovanje animiranih i akcionih filmova, kvizova i različitih vrsti igara predstavlja gotovo jedini model programske orijentacije. Okosnicu dečjeg programa čini emitovanje crtanih filmova sa mnoštvo poruka da treba jesti slatkiše i kupovati skupocene igračke koje su izrađene prema likovima junaka ovih filmova sa kojima se najmlađa populacija poistovećuje.

Društveno angažovana asocijacija *Akcija za dečju televiziju (Action for Children's Television - ACT)* je početkom sedamdesetih godina vršila snažan pritisak na FTC da donese uredbu kojom bi zaštitila prava dece od zloupotrebe i nasilja reklamnog programa. Komisija je prihvatila inicijativu i predložila usvajanje nekoliko značajnih odredbi koje bi redukovale ali i zabranile emitovanje manipulativnog reklamnog sadržaja. Kompanije za proizvodnju igračaka i slatkiša koje intenzivno oglašavaju svoje proizvode tokom emitovanja dečjeg programa, oštro su reagovala na odluku FTC i zahtevale od Kongresa da prestane da finansira komisiju i da stavi veto na sve njene odluke o usvajanju restriktivnih mera.

Kongres je 1980. godine doneo zakonski akt kojim Federalnoj komisiji za trgovinu zabranjuje usvajanje specifičnih regulativnih mera za kontrolu oglašavanja u okviru dečjeg programa. Međutim, 1990. godine Kongres donosi akt kojim ograničava emitovanje reklama u toku dečjeg programa na 10 " minuta vikendom i 12 minuta radnim danima (Smit, 2003:96). Ovaj zakonodavni akt još uvek je na snazi.

Komisija za jednakost pri zapošljavanju osnovana je *Zakonom o građanskim pravima (Civil Rights Act)* iz 1964. godine, sa ciljem da reguliše primenu prava upošljavanja na jednakim osnovama. Pet godina kasnije, Federalna komisija za komunikacije počinje da razvija intenzivnu saradnju sa EEOC. U skladu sa svojim ovlašćenjima, EEOC kontroliše proces angažovanja novih kadrova i izveštava FCC o očiglednim prestupima i kršenju propisanih pravila. Regulativne odredbe obavezuju radio i Tv mreže da tokom upošljavanja obezbede jednake kriterijume za sve kvalifikovane kandidate bez obzira na njihovu nacionalnu, rasnu i polnu pripadnost.¹⁶ Radio i Tv stanice su u obavezi da osmisle i sprovedu program koji bi naročito ohrabrio pripadnike nacionalnih manjina i ženskoga roda da konkurišu na upražnjene pozicije, kao i da podnesu izveštaj o rezultata Federalnoj komisiji za komunikacije. Proteklih godina, FCC je u više navrata bila primorana da većinu stanica koje nisu poštovale pravila EEOC, novčano kazni ili uskrati izdavanje licence na određeni vremenski period (Smit, 2003:103).

Nacionalna uprava za telekomunikacije i informisanje osnovana je 1978. godine i predstavlja specijalno odeljenje Ministarstva privrede (*Department of Commerce*) koje zajedno sa predsednikom SAD učestvuje u definisanju i sprovođenju regulative za oblast telekomunikacija.

¹⁶ "EEOC Rules of Broadcasters", 2 *F.C.C.R* 3967, 3. oktobar 1987.

NTIA je dužna da izveštava Kongres, Federalnu komisiju za komunikacije ali i javno mnjenje o svojim odlukama i rezultatima. Uprava prikuplja i razmatra sve podatke koji se odnose na radio i televizijski sistem i shodno tome, nastoji da utiče na usvajanje političkih odluka koje moraju imati za cilj očuvanje i zaštitu interesa američkog društva (Smit, 2003:104). Štagod to značilo, ne sme se zanemariti činjenica da moćne industrije permanentno vrše pritisak na sve regulatorne agencije kako bi zaštitile svoje interese. Veliki korporacijski sistemi često pokušavaju da lobiranjem čelnih ljudi agencija ostvare svoje ciljeve. To svakako potvrđuje i odluka predsednika Buša da 1992. godine odbaci inicijativu Kongresa da se usvoji rešenje o ukidanju postojećih i donesu nova pravila za funkcionisanje kablovskog sistema. Uprava je bila optužena da je Kongresu dostavljala jednostrane izveštaje koji su favorizovali primenu nove regulative kako bi se omogućilo slobodnije formiranje naplate usluga za korišćenje kablovskog sistema, što je apsolutno bilo u interesu velikih kablovskih operatera (Džesel, 1992:46-47).

Kritike dosadašnjeg rada Federalne komisije za komunikacije

Komisija je godinama bila izlagana kritikama zbog svoje neefikasnosti i mnogobrojnih propusta u svome radu. Grupe građana koje se zalažu za poštovanje javnog interesa, često osuđuju imenovanje načelnika Komisije koji nemaju adekvatne kvalifikacije za funkcije na koje se postavljaju i ističu da je zapravo reč o kandidatima koje delegiraju isključivo političke stranke.

Čelni ljudi agencije se takođe optužuju da su birokrate koje favorizuju lične interese i donose odluke pod pritiskom lobista kontrolisane industrije (Tv mreža, kablovskih operatera, telefonskih kompanija i sl.), zaneamarujući interese građana. Takve optužbe potvrđuje i činjenica da načelnici ali i drugi službenici, nakon odlaska iz Komisije, postaju dobro plaćeni, rukovodeći kadar pomenute industrije (Blumental, 1996:122).

S početka svoga rada, Komisija nije pridavala značaj javnom mnjenju i njegovom mogućem uključivanju u donošenju regulatornih odredbi i izdavanju dozvola za rad, osim u slučajevima kada to federalni sud naloži. Slučaj WLBT stanice iz grada Džeksona u državi Misisipi, omogućio je društvenoj zajednici u Americi da prvi put, potpuno legitimno, učestvuje u kreiranju programske politike Tv stanica (Sterling, 1990:424).

Naime, 1955. godine, grupa građana je podnela zahtev Komisiji da zabrani Tv stanici WLBT rad zbog emitovanja programa koji tendenciozno promovise rasnu diskriminaciju. Komisija se nije oglašavala na ovaj zahtev već je nastavila da rutinski obnavlja licencu stanici. Devet godina kasnije, nekoliko građana države Misisipi zajedno sa lokalnom crkvenom zajednicom Ujedinjena Hristova Crkva (United Church of Christ), potpisuju peticiju i podnose zahtev Komisiji da sankcioniše emitovanje enormne količine reklamnog i zabavnog programa ove televizije ali i da uslovi proizvodnju programa koji bi tretirao probleme afro-američke zajednice koja čini 45% od ukupne populacije države Misisipi. Komisija odbacuje zahtev sa obrazloženjem da ne postoji osnova da se sazove rasprava jer potpisnici peticije nemaju legitimitet da pokreću ovo pitanje. Međutim, Ujedinjena Hristova Crkva podnosi žalbu apelacionom sudu koji donosi presudu kojom poništava odluku agencije i priznaje legitimitet građana da mogu da pokrenu ali i da učestvuju u postupku protiv WLBT stanice (Sterling, 1990:425). Sudska presuda je obavezala Komisiju da sprovede detaljnu istragu o ovom slučaju i da ukoliko se ustanovi da su načinjeni prekršaji, pokrene krivični postupak protiv stanice. Danas, agencija ima svakodnevnu obavezu da pospešuje učešće javnosti u pomenutim procesima i da je bezrezervno obaveštava o svojoj tekućoj politici.

Komisiji se spočitava i neefikasnost u procesuiranju postupaka. Da bi se postupak spornih slučajeva priveo kraju, često su potrebni meseci ili pak godine. Tokom zasedanja i donošenja odluka, dešava se da načelnici zanemare principe (naročito princip doslednosti) kojih su se pridržavali usvajajući neke prethodne zaključke. Dakle, načelnici mogu da primene različite principe na različite načine a u sličnim slučajevima, što ukazuje na njihovu slobodnu interpretaciju ili samovolju.

Komisija se takođe optužuje za neadekvatno i neodlučno reagovanje tokom procedure za obnavljanje licence. Agencija često rutinski obnavlja licence, a pod pritiskom medijske industrije, zanemaruje činjenicu da npr. Tv stanica nije poslovala u interesu javnosti i da je napravila ozbiljno kršenje zakonskih propisa, stoga umesto da odlučno sankcioniše prekršio-ca, ona odobrava dalji rad. Dakle, Komisija se deklarativno zalaže za poštovanje javnih interesa ali suštinski to retko čini.

Nadalje, predočavamo još jedan primer koji ukazuje na opravdanost pomenutih kritika na dosadašnji rad Komisije:

Dana 14. septembra 2006. godine, novinska agencija Associated Press objavila je vest da su čelnici Federalne komisije za komunikacije,

zahtevali od svojih službi da unište sve postojeće primerke izveštaja koji potvrđuje činjenicu da rastuće vlasništvo nekoliko medijskih korporacija nanosi veliku štetu lokalnim Tv stanicama. Zaključak izveštaja bio je u suprotnosti sa argumentima koje je Komisija iznela kada je 2003. godine usvojila odredbu da jedna kompanija može posedovati više od jedne Tv stanice na jednom tržištu. Ekonomisti iz Biroa za medije, Kejt Braun (Keith Brown) i Piter Aleksander (Peter Alexander) sastavili su pomenuti izveštaj 2004. godine, pozivajući se na sprovedena istraživanja i podatke koje je prvobitno sakupila organizacija Pew Foundation's Project for Excellence in Journalism¹⁷, a sistematizovao Danilo Janič (Danilo Yanich), profesor na Delaver Univerzitetu (University of Delaware).¹⁸ Analiza podataka ukazuje da za razliku od nezavisnih lokalnih Tv stanica, preuzete stanice retko emituju emisije koje tretiraju pitanja lokalne zajednice, već kao pridružnice mreža prikazuju isključivo zadati program. Proces preuzimanja stanica je intenzivan i rezultira u sve većem medijskom jednoglasju širom Sjedinjenih Država.

Kako prenosi Associated Press, senator Barbara Bokser (Barbara Boxer) je, po rečima svoga portparola Natali Ravic (Nathalie Ravitz), došla primerak izveštaja od nekoga iz Komisije ko je verovao da ovu informaciju treba objaviti. Senator Bokser je pokrenula raspravu u Senatu i pozvala na odgovornost Kevina Martina (Kevin Martin), koji je u martu 2005. godine, preuzeo od Majkla Pauela funkciju predsedavajućeg Federalne komisije za komunikacije. Bokser je izjavila da će ukoliko ne dobije odgovarajuće odgovore na pitanja koja postavlja, odlučno zatražiti pokretanje istrage glavnog inspektora Komisije.¹⁹ Informacije o pokretanju najavljene istrage još uvek nisu dostupne javnosti.

Zakon o telekomunikacijama iz 1996. godine

Primenom digitalne tehnologije i upotrebom satelita potiru se prepreke između svih oblika komunikacija a zakonski akti bivaju prevaziđeni. Kongres je 1996. godine izglasao a predsednik Klinton prihvatio Zakon o telekomunikacijama koji je stupio na snagu umesto Zakona o komunikacijama iz 1934. godine. Međutim, svrha usvajanja ovog zakonskog akta

¹⁷ www.localtvnews.org/index1.jsp

¹⁸ www.msnbc.msn.com/id/148365000/from/ET/

¹⁹ Ibid.

bila je isključivo primena koncepta deregulacije sveukupne industrije telekomunikacija. Iako je floskula „u interesu javnosti“ uvek isticana u svim zakonskim aktima, sada je uveliko jasno da se pitanje interesa javnosti s namerom marginalizuje. Rasprava o Zakonu o telekomunikacijama u Kongresu bila je farsa. Deo Zakona praktično su napisali lobisti velikih medijskih korporacija kojima pređašnji zakon nije odgovarao. „Raspravljalo“ se samo o tome hoće li radio i Tv stanice, međugradske i lokalne telefonske kompanije i kablovski operateri istrajati u toj utrci koju je omogućio deregulacioni koncept. Dakle, zakon je konsolidovao komercijalne tendencije dozvoljavajući jednom preduzeću da poseduje nekoliko radijskih i Tv stanica istovremeno ali i da bude prisutan u svim drugim medijima. Ovakva koncentracija vlasništva je suprotna sa demokratskom potrebom za raznolikošću, posebno u odlučivanju na poljima znanja, informacija i kreativnosti. Tokom debata o Zakonu o telekomunikacijama, ovo pitanje je retko kada postavljano u vestima. Profesor Robert Makčesni citira reči jednog lobiste: „Nikada nisam video ništa poput Predloga zakona o telekomunikacijama. Tišina javne debate je zaglušujuća. Nije se čak ni govorilo o predlogu koji ima toliko mnogo uticaja na sve nas“ (Makčesni, 1997:43).

U skladu sa praksom uvedenom sredinom tridesetih godina, polazište rasprava bila su prevashodno pitanja funkcionisanja korporacija kao i motivi za ostvarivanje profita. Potpredsednik Al Gor²⁰ (Al Gore) je tvr-

²⁰ Vest o tome da je Al Gor dobio Nobelovu nagradu za mir za 2007. godinu, podstakla je Jana Oberga (Jan Oberg), jednog od vodećih svetskih stručnjaka iz oblasti mirovnih studija i direktora Transnacionalne fondacije za istraživanje budućnosti i mira (Transnational Foundation for Peace and Future Research), sa sedištem u švedskom gradu Lund, i Stefana Lendmana (Stephen Lendman), stručnog saradnika Centra za izučavanje globalističke paradigme (Centre for Research on Globalization), da objasne kako se i na koji način laureat „zalagao za pobedu mirmodopskog duha“. Dakle, "bivši američki potpredsednik Al Gor (na funkciji potpredsednika u periodu od 1993. do 2001. godine) nikada nije bio viđen kao čovek mira (...) Klinton i Gor su u stvari radili na tome da stvore vojne saveznike Sjedinjenih Država svuda oko Rusije (...) Al Gor nije zaslužio Nobelovu nagradu za mir jer je bio jedan od ključnih učesnika bombardovanja Srbije bez mandata Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija, 1999. godine (...) Bombardovali su Srbiju u suprotnosti sa međunarodnim pravom i bez mandata Saveta Bezbednosti UN, a na osnovu slabog poznavanja Jugoslavije i propagande o genocidu koja je stvorila bednu situaciju u kojoj se Kosovo sada nalazi (...) Bombardovali su i Afganistan i Sudan“, ističe Oberg u svome tekstu *A Grand Misjudgment, Gore's Peace Prize* (Counterpunch.org, 12. oktobar 2007. godine). Nadalje, Stefan Lendman u tekstu *Nobel Hypocrisy, Peace Prize Awards to War*

dio da tržište ne može udovoljiti svim javnim interesima ali da se oni mogu rešavati onda kada se osigura profitabilnost dominantnog korporacijskog sektora (Krič, 2004). I Demokratska i Republikanska stranka čvrsto su povezane sa medijskim korporacijama od čijih lobista političari najviše zaziru. Dakle, javne rasprave o zakonu, gotovo da nije ni bilo. Građani nisu mogli biti obavješteni izuzev putem novina koje su donosile kratke izveštaje, izveštaje koji se ograničavaju na službene rasprave, što u ovom slučaju znači izostanak rasprave. Zbog toga se o Zakonu o telekomunikacijama pisalo kao o poslovnoj vesti a ne kao o vesti o javnoj politici. Političari obeju stranaka obećali su javnosti da će zakon dovesti do naglog povećanja broja dobro plaćenih radnih mesta i intenzivne kompeticije na tržištu. Međutim, i površnom analizom novonastalog stanja u medijima, postaje sasvim jasno da su oni koji imaju koristi od tog zakona svesni da su te tvrdnje poluistinite ili apsolutno neistinite. Reč je o oligopolističkim²¹ industrijama koje se itekako protive svakoj konkurenciji osim one pomno planirane.

Criminals (*Global Research*, 18. oktobar 2007. godine) naglašava kako se Nobelova nagrada za mir, decenijama, dodeljuje ratnim zločincima (kao što su: Teodor Ruzvelt, Vudrou Vilson, Henri Kisindžer, Menachem Begin, Šimon Perez i Jicak Rabin, Kofi Anan i Al Gor) a da je istinski simbol mirnodopskog duha 20. veka - Mahatma Gandi (nominovan za ovu nagradu četiri puta) nikada nije dobio. Lendman detaljno iznosi relevantne argumente koji potkrepljuju njegove tvrdnje. Tako, Ala Gora naziva ratnim profiterom i zločincem koji je svojim angažmanom u Kongresu (1977-1985) i Senatu (1985-1993) SAD, „legitimisao Reganove zločinačke pohode na Grenadu i Centralnu Ameriku, a kasnije učestvovao u razbijanju Jugoslavije kako bi NATO u potpunosti osvojio tržišta, resurse i jeftinu radnu snagu Centralne i Istočne Evrope“. Lendman naglašava da je Gor sarađivao sa terorističkom tzv. Oslobodilačkom vojskom Kosova, svesrdno podržavajući njene akcije usmerene protiv države Srbije, kao i da se zalagao da se uspostave „genocidne sankcije Iraku koje su (zbog nedostatka hrane i lekova, naročito citostatika neophodnih za lečenje velikog broja obolelih od malignih oboljenja koje je prouzrokovao osiromašeni uranijum a koji su američke trupe koristile nebrojeno puta u napadu na Irak) odnele oko milion i pet stotina hiljada života, uključujući broj od preko milion dece uzrasta do pet godina“. Kada je upitana da prokomentariše činjenicu da su sankcije odnele preko milion života iračke dece a da je još pola miliona njih ubijeno tokom američkih vojnih akcija, nekadašnji državni sekretar Medlin Olbrajt je izjavila za CBS (1996) da je to bio „vrlo težak izbor ali da se cena isplatila“. Vidi dokumentarni film Džona Pildžera - *Iraq: paying the price* (2000) - film o zastrašujućim posledicama koje su prouzrokovale sankcije o kojima govori Stefan Lendman.

²¹ Oligopol – tržište na kojem nekoliko (mali broj) proizvođača međusobno konkurišu proizvodeći ista (čisti oligopol) ili slična (diferencirani oligopol) dobra. (prim.aut.)

Sasvim je izvesno da će politika deregulacije dovesti do integrisanja velikih kompanija, do koncentracije tržišta ali i svakodnevnih otpuštanja radnika. Zakon iz 1996. godine je omogućio transnacionalnim medijskim kompanijama u Sjedinjenim Državama da se intenzivno razvijaju, kupujući i integrišući manje kompanije bez mnogo straha od moguće intervencije zakonske regulative, što će de facto omogućiti dalju konsolidaciju globalnog tržišta kojim dominiraju te iste kompanije. Međutim, Zakon o telekomunikacijama Sjedinjenih Država, do izvesne mere, možemo tretirati i kao globalni zakon. Najočiglednija posledica donošenja ovog zakona je ubrzana konsolidacija koncentrisanog korporacijskog vlasništva nad radio i Tv stanicama u Sjedinjenim Državama. Korporativni sistemi kontrolišu gotovo svaki segment američke medijske kulture što je nedopustivo i za svaku osudu.

Da rezimiramo. Pod izgovorom da je neophodno razvijati tržište, Klintonova vlada je 1996. godine, donela Zakon o telekomunikacijama²² čiji je cilj bio da se dopusti svima da uđu u poslovanje u oblasti komunikacija i da se pospeši kompeticija na tržištu. U praksi to je značilo da velike korporacije dobijaju priliku da neprikosnoveno vladaju tržištem čitave države jer mali i nezavisni mediji nemaju snagu da učestvuju i istraju u tržišnoj utrci.

Bil Moyers²³ (Bill Moyers, 1934-), američki novinar i televizijski delatnik, predsednik Šumanovog centra za medije i demokratiju (The Schu-

²² Klintonova vlada je Zakonom o telekomunikacijama (1996) omogućila Tv mrežama da slobodno emituju programe koji imaju seksualni i nasilni sadržaj. Vidi "It's a Deal", *Electronic Media*, 4. mart 1996.

²³ Bil Moyers je autor mnogobrojnih dokumentarnih filmova, televizijskih emisija i serija, kao i nekoliko značajnih knjiga. Vidi: TV ostvarenja: *The Secret Government* (PBS, 1987), *Joseph Campbell and The Power of Myth* (PBS, 1988), *Genesis: A Living Conversation* (1996), *Fooling with Words* (1999), *On Our Own Terms: Moyers on Dying* (2000), *Trade Secrets* (2001), *Earth on Edge* (2001), *America Responds: Moyers in Conversation* (2001), *Becoming American: The Chinese Experience* (2003), *NOW with Bill Moyers* (PBS, 2002-2004), *Faith and Reason* (PBS, 2006), *Moyers on America* (2006). Vidi: knjige: *The Secret Government: The Constitution in Crisis: With Excerpts from an Essay on Watergate* (1988), *The Power of Myth* (1988), *A World of Ideas: Conversations With Thoughtful Men and Women About American Life Today and the Ideas Shaping Our Future* (1989), *A World of Ideas II: Public Opinions from Private Citizens* (1990), *Healing and the Mind* (1993), *The Language of Life* (1995), *Genesis: A Living Conversation* (1996), *Sister Wendy in Conversation With Bill Moyers: The Complete Conversation* (1997), *Fooling with Words: A Celebration of Poets and Their Craft* (1999), *Moyers on America: A Journalist and His Times* (2004).

mann Center for Media and Democracy), zagovornik reforme medijskog sistema u SAD, smatra da usvajanje Zakona o telekomunikacijama predstavlja zapravo „monstruozni napad na demokratiju“²⁴, zbog toga što njegova primena nije omogućila adekvatnu kompeticiju na tržištu za koju su se svesrdno zalagali zagovornici liberalnog tržišta već je učvrstila monopolističku poziciju korporativnih medija.

Zakon o telekomunikacijama je omogućio pojedincima, odnosno korporacijama da umesto dotadašnjih 25%, svoj vlasnički udeo u televizijskoj industriji povećaju na 35%. Usvajanje takve regulative omogućilo je Tv mrežama da nesmetano kupuju druge stanice, da bi tako ostvarile pokrivenost od preko jedne trećine sveukupne teritorije SAD. Iste godine kada je ovaj zakon stupio na snagu (1996), oko 200 televizijskih stanica bilo je preuzeto od strane „velikih“ medija. Situacija u vezi sa radio sistemom je bila identična. Između 1996. i 2000. godine, tri najveće radio mreže (AMFM Radio, Infinity Broadcasting i Clear Channel Communications) preuzele su preko 2.000 lokalnih radio stanica. AMFM Radio i Clear Channel Communications su se integrisale 2000. godine.²⁵

Godine 2001. na mesto direktora Federalne komisije za komunikacije dolazi Majkl Pael (Michael Powell), sin tadašnjeg državnog sekretara Kolina Pauela (Colin L. Powell) i najvatreniji zaštitnik interesa četiri medijska giganta (CBS, NBC, ABC i FOX), koji imaju nacionalne televizijske koncesije. Majkl Pael je 2003. godine, dozvolio kompanijama da na istom području poseduju i elektronske i štampane medije²⁶, uz akvizicije kojima su svoj vlasnički udeo mogle podići sa 35% na 45%. To je podrazumevalo mogućnost da jedna kompanija poseduje tri Tv stanice, osam radio stanica i vodeći štampani medij na lokalnom tržištu (Krič 2004:81).

²⁴ Vidi: *Bill Moyers: "Big Media is Ravenous. It Never Gets Enough. Always Wants More. And it Will Stop at Nothing to Get It. These Conglomerates are an Empire, and they are Imperial"*, izlaganje Bila Mojersa na Nacionalnoj konferenciji o reformi medija u Memfisu (Tenesi), 16. januar 2007. godine. www.democracynow.org/article.pl?sid=07/01/16/159222

²⁵ Naomi Spencer, "US: Bush administration fast-tracks relaxation of media ownership constraints", 23. oktobar 2007. godine. www.wsws.org/articles/2007/oct2007/medi-o23.shtml

²⁶ Zakon o telekomunikacijama (1996) propisuje pravilo o tzv. unakrsnom vlasništvu, koje isključuje mogućnost posedovanja i elektronskih i štampanih medija na jednom istom tržištu. Zakon je dozvolio Tv mrežama da poseduju samo jednu televizijsku stanicu na lokalnom tržištu. Ovakvo pravilo se naziva *duopoly rule* (Voker 1999:77).

Nakon usvajanja Paelove odluke, na adresu Komisije je stiglo 750.000 protestnih pisama građana. Pael je ignorisao ovaj protest i američke građane učinio žrtvama simboličkog nasilja koje sprovode komercijalni mediji.

23. oktobra 2007. godine, predsedavajući Federalne komisije za komunikacije Kevin J. Martin (Kevin J. Martin) saopštio je javnosti da postoji predlog plana za uklanjanje svih regulatornih odredbi koje usporavaju konsolidaciju vlasništva u medijskoj industriji. Predsedavajući Martin je nagovestio da će sredinom novembra meseca tekuće godine, Komisija razmotriti sve pristigle komentare javnosti o predlogu i konačno doneti odluku po tom pitanju na zakazanoj sednici 18. decembra 2007. godine. Prema izveštaju Associated Press-a (19. oktobra 2007. godine), zvaničnici Komisije su nagovestili da će odluka o usvajanju predloga biti zasigurno doneta jer su tri od pet načelnika Komisije koji imaju pravo glasa već potvrdili svoju podršku ovakvoj inicijativi. Po mišljenju mnogobrojnih analitičara medijskog tržišta, usvajanje takvog predloga omogućilo bi još veću koncentraciju vlasništva „velikih“ medija.

Bil Mojers je ubrzo reagovao na pomenuti predlog predsedavajućeg Martina, izjavivši da je: „nekada davno, Federalna komisija za komunikacije predstavljala uspavanu birokratsku agenciju, koja je tokom decenija postala „tvrđava moći“, povezana sa medijskim tajkunima. Visoko plaćeni pravni zastupnici i lobisti velikih medija zahtevaju od Komisije da se uspostave regulatorne odredbe koje će omogućiti (ili ukinu odredbe koje onemogućavaju) sve veću koncentraciju vlasništva njihovih poslodavaca. Na žalost, njihovi zahtevi bivaju uslišeni (...) **svedoci smo prevage prava vlasništva (property rights) nad ljudskim pravima (human rights)**!“²⁷

Bil Mojers se na otvaranju Nacionalne konferencije o reformi medija²⁸ u Mineapolisu, obratio skupu od 3.500 aktivista, novinara ali i zabrinutih građana, sledećim rečima: „svedoci smo sve veće koncentracije vlasništva velikih medijskih korporacija (...) na medijskom tržištu je sve manji broj nezavisnih izvora informacija (nezavisne novine i RTV stanice), a najznačajniji kao što su PBS i NPR jesu pod konstantnim, sve žešćim

²⁷ Vidi: Bill Moyers Journal, *Minority media*, PBS, 2. novembar 2007. godine. www.pbs.org/moyers/journal/11022007/profile.html

²⁸ Nacionalna konferencija o reformi medija (National Conference on Media Reform) održana je u Memfisu (Tenesi), 16. januara 2007. godine. (prim.aut.)

finansijskim i političkim pritiscima da se spreči emitovanje sadržaja koji pozivaju na kritičko promišljanje (...) zahteva se da sadržaji treba da afirmišu stavove i politiku delovanja establišmenta a ne da kritički analiziraju sile moći koje utiču i oblikuju živote običnih ljudi.²⁹ Mojers je pozvao na prestanak medijske konsolidacije, na očuvanje slobodnog i otvorenog interneta i na uspostavljanje demokratskijeg medijskog sistema u SAD.

Zaključak

Razvoj novih komunikacijskih tehnologija dvadesetih godina, doveo je do pojave radijskog emitovanja. Mnogi pioniri radija bili su neprofitne organizacije čiji je cilj bio pružanje javnih usluga, a frekventni spektar je bio definisan kao resurs u javnom vlasništvu. Međutim, kasnih dvadesetih, kapitalisti su shvatili da frekventni spektar ima tržišni potencijal i da bi putem komercijalnog oglašavanja, radio emiteri mogli ostvariti znatnu dobit. Iz tog razloga, veliki korporacijski sistemi su iskoristili svoj uticaj u Vašingtonu i time izvršili pritisak na Federalnu komisiju za radio (Federal Radio Commission). Bez javne rasprave, Kongres je odlučio da se ionako oskudan broj radijskih kanala dodeli na korišćenje komercijalnim emiterima.

Komercijalizacija etra izazvala je burne reakcije javnosti, prosvetnih, verskih, radničkih, građanskih organizacija i udruženja, saveza novinara, intelektualaca, koji su ubrzo osnovali Pokret za reformu ustrojstva radio sistema. Protivnici komercijalizacije nastojali su da predoče važnu ulogu neprofitnog i nekomercijalnog sektora. Međutim, kapital je odigrao presudnu ulogu. Komercijalne stanice su toliko ojačale da se retko koji političar usuđivao da im se suprotstavi. Početkom tridesetih, svaki pokušaj reizbora zagovornika reforme u Kongresu, rezultirao je neuspehom. Reformistički pokret se dezintegrisao nakon što je 1934. godine Kongres usvojio Zakon o komunikacijama, kojim je osnovana Federalna komisija za komunikacije. Stanovište radio mreža da je emitovanje komercijalnih programa inherentno demokratsko i američko nije se dovodilo u pitanje.

Komercijalne stanice koje svoje poslovanje temelje na prihodu od oglašavanja, često bivaju suočene sa kritikama da program kreiraju u

²⁹ Vidi: *Bill Moyers: "Journalism in Profound Crisis"*, izlaganje Bila Mojersa na Nacionalnoj konferenciji o reformi medija u Mineapolisu, 6. jun 2008. godine. www.freepress.net/node/41476

skladu sa zahtevima tržišta i da zanemaruju proizvodnju obrazovno-vaspitnog i kulturno-umetničkog programa, što one doista i čine. Međutim, oglašivači jesu često moćni cenzori programskog sadržaja kojima nije u interesu da sponzorišu emisije čija nedovoljna gledanost može ugroziti dobar prijem njihovih reklamnih poruka.

Poraz reformista tridesetih godina, nagovestio je mračnu budućnost za javne emitere u Sjedinjenim Državama. Javne radio stanice a kasnije i Tv stanice, mogle su da opstanu zahvaljujući isključivo sopstvenoj programskoj politici koja nije zadirala u interese komercijalnih mreža i čiji rezultati nisu donosili profit. Nakon mnogih godina i mnogobrojnih neuspelih pokušaja, Kongres je 1967. godine doneo Zakon o javnom emitovanju. Nedugo nakon toga, osniva se Korporacija za javno emitovanje, a ubrzo i stanice *Public Broadcasting Service (PBS)* i *National Public Radio (NPR)*. Da bismo objasnili osnovnu funkciju javne televizije, neophodno je ukazati na analizu Barneta (Barnett) i Dohertija (Docherty), koji su postavili osam osnovnih principa i uslova za postajanje javne televizije, i to:

- a) teritorijalna jedinstvenost (emitovani programi treba da budu dostupni celokupnom stanovništvu),
- b) opšta privlačnost (programi bi trebalo da zadovolje sve ukuse i interesovanja),
- c) jedinstven način plaćanja (trebalo bi da svi korisnici televizije jednako plaćaju barem jednu glavnu Tv organizaciju),
- d) program bi trebalo da bude oslobođen svih interesa, naročito interesa trenutne vlade,
- e) mediji bi trebalo da budu svesni svoje posebne veze sa osećanjem za nacionalni identitet i zajedništvo,
- f) manjine, naročito one ugrožene, morale bi da dobiju poseban tretman,
- g) trebalo bi urediti program tako da podstiče konkurenciju u stvaranju što kvalitetnijih, a ne brojnijih, emisija,
- h) opšte smernice emitovanja morale bi da deluju u pravcu oslobađanja, a ne ograničavanja onih koji stvaraju program (Barnet, 1986).

Presudna uloga javne televizije je da informacije, slike i simbole koji održavaju raznolikost zemlje prosledi do što većeg broja građana. Društvena vrednost je sadržana u činjenici da je izlaganje svemu ovome, uglavnom, na dobrobit publike i da sunarodnici mogu sebe da vide kao pripadnike jedinstvene nacije. Dakle, javni servis ima obavezu da podmi-

ruje potrebe raznolikih kultura i manjina. Etika javne usluge podrazumeva da cilj javnog servisa nije da demonstrira tržišne zakonitosti dok nastoji da služi javnosti. Mek Kvejl (McQuail 1991) zaključuje da javni interes treba da održava mnogostrukost i raznovrsnost interesa i gledišta, koja su karakteristika svakog društva. Za razliku od privatnih ili komercijalnih medijskih kanala, čiji je cilj privlačenje publike i sponzora, javna televizija treba da odgovori na zahteve svih građana jedne države.

Polazeći od pretpostavke da program javne stanice neće biti profitabilan, komercijalne mreže su se konačno složile da se neće protiviti postojanju i funkcionisanju javnog radio i Tv servisa. Međutim, mreže su ipak izvršile snažan pritisak na Kongres da se ne verifikuje predložena odredba na osnovu koje bi se Korporacija za javno emitovanje finansirala od poreza, koji bi se plaćao pri kupovini novog radio i Tv prijemnika, slično načinu finansiranja BBC, javnog servisa u Velikoj Britaniji. Javni servis ostaje bez stabilnog izvora prihoda neophodnog za planiranje, proizvodnju ali i očuvanje autonomije pri sprovođenju uređivačke politike. Dakle, na samom početku je odlučeno da će građani SAD imati javni servis onakav kakav odobre veliki komercijalni sistemi. Karnegijeva komisija čiji je izveštaj iz 1976. godine imao ključnu ulogu u definisanju javnog servisa u Sjedinjenim Državama, predložila je da u upravnom i uređivačkom odboru javnih stanica učestvuju izabrani predstavnici lokalnih zajednica. Međutim, uređivačku politiku je najčešće sprovodila birokratizovana administracija, predvođena članicima odbora koji su dolazili iz redova najbogatijih i najmoćnijih ljudi u zajednici (Krič, 2004:73).

Kada je reč o načinu finansiranja, neophodno je istaći da vlada SAD dodeljuje simbolične subvencije. Dakle, javne stanice zavise od donacija raznih korporacija, fondacija, grupa građana i sl. Posledice su očigledne. Javni servisi (PBS i NPR) postaju de facto komercijalna preduzeća a velike korporacije koje su i najveći finansijeri imaju ogroman uticaj na programsku politiku, čime se krše osnovna načela javnog emitovanja. Međutim, od društvenog značaja je postojanje manjih javnih Tv i radio stanica u mnogobrojnim zajednicama Sjedinjenih Država. One imaju daleko manje sredstava od komercijalnih i etabliranih javnih stanica ali su bliže ideji i misiji javnog servisa i obično su čvršće povezane sa specifičnim grupama zajednice kao što su: mladi naraštaj, umetnici, politički disidenti, aktivisti, zagovornici socijalne pravde, siromašni, nacionalne manjine, udruženja građana itd.

Da zaključimo. Javna služba pretpostavlja da čitava nacija može i treba da ima pristup istom broju kanala, od kojih svaki nudi emisije privlačne za sve i opslužuje svaki ukus. Mediji u javnoj službi pretenđu na to da su oruđe javnog dobra, a ne sredstvo manipulisanja ljudima, koje im nudi razonodu ili podilazi njihovim prolaznim hirovima. Po mišljenju zagovornika tržišta, „umesto kao poverenike zajednice, radio-difuzne kuće treba sagledati kao učesnike na tržištu“.³⁰ Javno regulisanje medija se kvalifikuje kao odlika socijalizma čije je vreme isteklo. Cilj politike u oblasti medija treba da bude lomljenje kičme socijalizmu, kroz razvijanje sistema tržišne utakmice koja čitaocima, gledaocima i slušaocima pruža najveći mogući broj alternativnih izvora ponude. U oblasti komunikacija, kao i drugde, takmičarsko tržište je neprevaziđeni mehanizam kojim se, metodom pokušaja i pogreške, otkriva šta potrošači žele, kako se te želje mogu zadovoljiti po najnižoj ceni, i da li će nove i izazovne ideje i ukusi osvojiti njihovu pažnju. Zagovornici tržišnog liberalizma insistiraju da se sistem medija mora podstaći da krene putem robonovčanog poslovanja, da mora postati konkurentniji i troškovno efikasniji. Oglašavanje treba da dobije istaknutiju ulogu u vođenju radio-difuzne politike a propisi koji ograničavaju emitovanje reklama moraju se ukinuti. Međutim, protivnici tržišnog liberalizma, naročito oni koji politički naginju levisi, ukazuju na pogubeljne posledice deregulacije u oblasti radio-difuzije.

Uprkos zvaničnoj retorici da tržište samo sebe kontroliše i da je nezavisno od države, postoji bliska saradnja između američke države i američkih preduzeća, što povećava sve manifestacije američke moći. Ovaj kombinovani i kumulativni metod može se posmatrati kroz čitavu istoriju Amerike (Elvud, 1994:9).

Međutim, neophodno je podsetiti da je privilegovanje vlasništva (privatnog kapitala), „pukotina“³¹ u demokratskim pretenzijama američkog Ustava, vremenom postala ponor koji ozbiljno ugrožava demokratske tekovine SAD. Ključni momenat za ovaj scenario bio je trenutak kada je

³⁰ Mark S. Fowler i Daniel L. Brenner, “A Marketplace Approach to Broadcast Regulation”, *Texas Law Review*, vol.60, no.207 (1982), str.209.

³¹ Vidi: Lundberg, Ferdinand (1982): *Cracks in the Constitution*, Book Sales, New York. Vidi: *N.D.Jayaprakash: "World's Oldest Democracy: The Myth & The Reality"*, 14. Mart 2009. [www.dissidentvoice.org/2009/03/world's-oldest-democracy-the-myth-the-reality](http://www.dissidentvoice.org/2009/03/world-s-oldest-democracy-the-myth-the-reality)

tekst iz *Deklaracije o nezavisnosti*³² (1776), koji govori o pravima svih ljudi na „život, slobodu i ostvarenje sreće“ u Ustavu SAD iz 1789. godine promenjen tako što je fraza „ostvarenje sreće“ preinačena u „imovinu“. Institucije sistema SAD su sistematski radile na tome da se u praksi, putem legislativnih mera, realizuje ideologija svođenja pojma sreće na sticanje i zaštitu privatne imovine, odnosno na teleologiju vlasništva. Ovakva ideološka polazišta nisu u prošlosti pogodovala demokratskom razvoju društva i ne vode ni do kakve buduće demokratije, opominju brojni naučnici citirani u ovom radu. Obrazlažući svoje kritike oni nude strategije pomoću kojih bi se javni servisi, a posebno televizija, koristili za istinsku dobrobit čovečanstva, a ne za političku kontrolu i finansijski profit korporativnih vlasnika. U svim predloženim strategijama preispitivanje legislativnih mera koje kanališu akciju je ključno.

Miroslav Colić, MA

Faculty for culture and media, Belgrade

MODELS OF TELEVISION BROADCASTING REGULATIONS IN THE USA

This paper is concerned with analysis of implementation of legislative regulation on broadcasting system of the United States of America, with special reference to the process which has put frequency spectre,

³² U Deklaraciji o nezavisnosti SAD (1776) koja se smatra osnovnim dokumentom savremenih demokratija, kaže se da vlast ne predstavlja svetinju i da se ona bira kako bi ljudima obezbedila podjednaka prava na život, slobodu i ostvarenje sreće, i da ukoliko u tome ne uspe, narod ima pravo da je „izmeni ili opozove“. Zacrtna načela, međutim, od samog početka nisu odgovarala primenjivanoj praksi. Kada je Kongres 1781. godine izglasao doživotne prihode u visini od pola plate svim oficirima koji su učestvovali u Revoluciji a običnim regrutima ništa, došlo je do pobune u vojnim redovima u Nju Džersiju i Pensilvaniji. Džordž Vašington je naložio da se dva mlada pobunjenika streljaju za primer. Ovim činom pogažena je Deklaracija koja je isticala da su „svi ljudi stvoreni jednaki“. Vidi: Zinn, Howard (2001): *A People's History Of The United States: 1492 - Present*, Harper & Rou, New York. Vidi: Lundberg, Ferdinand (1982): *Cracks in the Constitution*, Book Sales, New York.

with the aid of legal regulations, more and more in the service of commercial interests and not any other public property with a different concept. Hypothesis that the state legislation in the USA promotes and spreads only some interests and not those of all citizens is proved by the comparative analysis of the originally and recently adopted legal acts. The Communications Act of 1934 (which established public, not private property on radio waves) and the Public Broadcasting Act of 1967 (which stimulates the production of non-commercial programme, especially for children, and PBC, Public Broadcasting Corporation, is being established), defined television as a medium in the service of public interest and in the function of development of American democracy, while recently adopted legislative regulations (as the Telecommunications Act of 1996 and regulations of the Federal Communications Commission from 2003, as well as their latest initiatives), according to media scientists and researchers presented in this paper, turn the television into an instrument of establishing ruling of commercial interests. Throughout the American history, in almost every walk of life, primary definitions of common goods have been remodelled and, by adopting certain legal measures, gradually reduced to protection of certain interests (politics and capital), not common interests of all the citizens of America. The key moment for understanding this developing paradigm was when the Declaration of Independence text (1776), which refers to the rights of all people to "life, liberty and the pursuit of happiness" at the 1789 USA Constitution has been changed in the way that the phrase on the right to "pursuit of happiness" has been altered into the right to "property". The US system institutions have been working for decades on carrying out in practice, through legislative measures, the ideology of bringing down the term of happiness to acquiring and protection of private property, that is to teleology of property. Reassessment of legislative measures which channel the action is crucial.

Keywords: *TV broadcasting, legislation, deregulation, public interests, corporative interests*

ISPRAVKA REDAKCIJE:

Литература која, услед техничке грешке, није интегрисана у текст „Модели правне регулативе телевизијског емитовања у Сједињеним Америчким Државама“, аутора мр Мирослава Цолића. *Страни правни живот*, 3/2009

ЛИТЕРАТУРА

- Baker, F. W. & G. Dessart (1998): *Down the Tube: An Inside Account of the Failure of American Television*. New York: Basic Books.
- Barnett, S. & D. Docherty (1986): *Public Service Broadcasting: Crisis or Crossroads?* Sidney: Media Information Australia.
- Bodenheimer, E., J. C. Love & J. B. Oakley (2001): *An Introduction to The Anglo-American Legal System, readings and cases*. St. Paul Minn: West Group.
- Blumenthal, J. H. & O. R. Goodenough (1996): *This Business Of Television*. New York: Quigley Publishing.
- Burnham, W. (2002): *Introduction To The Law And Legal System Of The United States*. St. Paul Minn: West Group.
- Creech, C. K. (2004): *Electronic Media Law And Regulation*. NY: Focal Press.
- Ellwood, D. W. (1994): *Introduction, Historical Methods and Approaches*. NY: Ellwood & Kroes.
- Farsnort, A. (1973): *Uvod u pravni sistem Sjedinjenih Američkih Država*. Beograd: Savremena administracija.
- Friendly, W. F. (1976): *The Good Guys, The Bad Guys And The First Amendment*. New York: Vintage Books.
- Група аутора, (1997): *Лексикон филмских и телевизијских појмова 2*. Београд: Универзитет уметности, Факултет драмских уметности.

- Jessell, A. H. (1992): *Cable Bill Battle Hits Home*. NY: Broadcasting & Electronic Media.
- Kerbel, M.R. (1994): *Edited For Television: CNN, ABC And The 1992. Presidential Campaign* Boulder. CO: Westview Press.
- Kin, Dž. (1995): *Mediji i demokratija*. Beograd: Filip Višnjić.
- Krasnow, G. E., L. D. Longley and H. A. Terry (1982): *The Politics Of Broadcasting Regulation*. New York: St. Martin's.
- McChesney, R. W. (1997): *Corporate Media And The Threat To Democracy*. New York: Seven Stories Press.
- McChesney, R. W., E. Meiksins and J. B. Foster (1998): *Capitalism And The Information Age. The Political Economy Of The Global Communication Revolution*. New York: Monthly Review Press.
- McChesney, R. W. (2001): *Rich Media, Poor Democracy. Communication Politics in Dubious Times*. Chicago: The New Press.
- McQuail, D. (1991): *Mass Media In The Public Interest: Towards A Framework Of Norms For Media Performance in James Curran And Michael Gurevitch (eds.) Mass Media And Society*. London: Routledge.
- Mek Kvin, D. (2000): *Televizija: medijski priručnik*. Beograd: Clio.
- Ostroff, D., F. A. Weiss and C. E. Clift (1980): *Station License Revocations And Denials Of Renewal, 1970-1978*. Boulder, CO: Westview Press.
- Pennybacker, H. J. (1984): *Activism v. Restraint: The DC Circuit, The FCC And Supreme Court*. Boulder, CO: Westview Press.
- Smith, F. L., M. Meeske and J. W. Wright II (2003): *Electronic Media And Government: The Regulation Of Wireless And Wired Mass Communication In The United States*. New York: Longman.
- Smith, F. L. (1990): *Perspectives On Radio And Television, Telecommunication In The United States*. New York: HarperCollins.
- Sterling H. C. and J. M. Kittros (1990): *Stay Tuned: A Concise History Of American Broadcasting*. Belmont, CA: Wadsworth.

- Steven C., S. (1995): *Infomercials flourish everywhere since deregulation*. Minneapolis: Star Tribune.
- Trauth, M. D. and J. L. Huffman (1989): *A Case Study Of A Difference In Perspectives: The DC Circuit Court Of Appeals And The FCC*. New York: Broadcasting & Electronic Media.
- Trenchard J. & T. Gordon (1995): *Cato's Letters, or Essays on Liberty, Civil and Religious, And other important Subjects*. London: Liberty Fund Inc.
- Walker, J. and D. Ferguson (1999): *The Broadcast Television Industry*. New York: Allyn and Bacon.
- Zinn, H. (2001): *A People's History Of The United States: 1492 – Present*. New York: Harper & Rou.
- Зин, Х. (2004): *Историјски огледи о америчкој демократији*. Нови Сад: Светови.